

ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ

Ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ ἁγίου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου περιεσώθη μέχρις ἡμῶν λειτουργία ἀνήκουσα εἰς τὸν δυτικὸν συριακὸν ἢ ἀντιοχειανὸν λειτουργικὸν τύπον. Ἡ ἀπόδοσις αὐτῆς εἰς τὸν ἅγιον Ἰάκωβον, τὸν πρῶτον ἐπίσκοπον τῆς Ἐκκλησίας τῶν Ἱεροσολύμων, καὶ αἱ ἐσωτερικαὶ ἐνδείξεις μαρτυροῦν ὅτι πρόκειται περὶ λειτουργίας διαμορφωθείσης ἐν τῇ ἁγίᾳ Πόλει καὶ ἐκπροσωπούσης τὴν λειτουργικὴν αὐτῆς παράδοσιν. Ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων διεδόθη εἰς τὰ μέρη τῆς Παλαιστίνης, τὴν Συρίαν, τὴν Ἀραβίαν, τὸ Σινᾶ, τὴν Ἀρμενίαν, τὴν Αἴγυπτον, τὴν Αἰθιοπίαν, τὴν Ἑλλάδα, τὴν Νότιον Ἰταλίαν καὶ τὰς Σλαβικὰς χώρας. Ἡ μεγάλη διάδοσις αὐτῆς ὀφείλεται τὸ μὲν εἰς τὴν λειτουργικὴν ἀκτινοβολίαν τῆς Μητρὸς τῶν Ἐκκλησιῶν, τὸ δὲ εἰς τὸ κῦρος τοῦ ἀποστολικοῦ ὀνόματος ὑπὸ τὸ ὁποῖον ἐφέρετο. Διὰ τοὺς λόγους ἀκριβῶς τούτους ἡ λειτουργία αὕτη ἐπέδρασεν ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τῶν κατὰ τόπους λειτουργιῶν, ἀλλὰ καὶ ἐδέχθη ἐξ αὐτῶν ἐπιδράσεις, ἰδίᾳ ἐκ τοῦ βυζαντινοῦ λειτουργικοῦ τύπου, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τελικῶς καὶ ὑποκατεστάθη.

Ὁ πυρὴν τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ὡς καὶ πασῶν τῶν λειτουργιῶν, εἶναι ἀναμφιβόλως ἀποστολικός, ἀλλ' ἡ παροῦσα αὐτῆς μορφή δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι παλαιότερα τοῦ Δ' αἰῶνος. Στοιχεῖα παλαιότητος δύνανται νὰ θεωρηθοῦν αἰτήσεις τινὲς ἀναφερόμεναι εἰς τὰ κατὰ τοὺς διωγμοὺς παθήματα τῶν χριστιανῶν, τὰς ἐξορίας, τὰς φυλακὰς καὶ τὴν εἰς τὰ μεταλλεῖα καταναγκαστικὴν ἐργασίαν. Ἀφ' ἑτέρου ὁμως ἡ ὅλη δομὴ τῆς λειτουργίας ταύτης, προϋποθέτουσα τὴν μετὰ τοὺς διωγμοὺς λειτουργικὴν ἐξέλιξιν, τὸ ρητορικὸν καὶ ἐπιμεμελημένον ὕφος τῶν εὐχῶν, ἡ ἐν αὐταῖς δογματικὴ διδασκαλία, ἡ ἀπηχοῦσα τὴν κατὰ τὰς δύο πρώτας οἰκουμενικὰς Συνόδους δογματικὴν διατύπωσιν,

ἡ μνεία τῆς βασιλίδος τῶν πόλεων, τῶν εὐσεβῶν βασιλέων, τῶν εἰς τοὺς ἁγίους τόπους ἀφικνουμένων προσκυνητῶν, ἡ ὕπαρξις τῆς τάξεως τῶν κατηχουμένων, πάντα ταῦτα καθιστοῦν ἀδύνατον τὴν πρὸ τοῦ Δ' αἰῶνος συγγραφὴν αὐτῆς. Εἰς τὴν σημερινὴν τῆς μορφὴν δύνανται εὐχερῶς νὰ διακριθοῦν καὶ ἔτι μεταγενέστερα στοιχεῖα, ὀφειλόμενα εἰς τὴν ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος καὶ ἐντεῦθεν λειτουργικὴν ἐξέλιξιν, ὥς εἶναι τὸ πρὸ τῆς εἰσόδου προπαρασκευαστικὸν τμήμα, τὸ σύμβολον τῆς πίστεως καὶ οἱ ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως προστεθέντες ὕμνοι, ὥς ὁ «Ὁ μονογενὴς Υἱὸς...» καὶ τὸ τρισάγιον μετὰ τῆς συναπτῆς καὶ τῆς εὐχῆς αὐτοῦ, καθὼς καὶ ἡ μεγάλη εἴσοδος καὶ τὰ κατ' αὐτὴν ψαλλόμενα καὶ λεγόμενα.

Ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐγράφη πρωτοτύπως ἐλληνιστί, εἰς τὴν γλῶσσαν ἢ ὑπὸ ἀλλοτρίῳ ἐν Ἱεροσολύμοις ἤδη ἀπὸ τοῦ Β' αἰῶνος. Ἐνωρίτατα πάντως μετεφράσθη εἰς τὴν συριακὴν γλῶσσαν, βραδύτερον δὲ εἰς τὴν γεωργιανήν, σλαβωνικὴν καὶ λατινικὴν. Ἐκ τῆς συριακῆς πάλιν μεταφράσεως προήλθον ἡ κοπτικὴ, αἰθιοπικὴ καὶ ἄρμενικὴ μετάφρασις. Περὶ τῆς συριακῆς μεταφράσεως ἔχομεν ἤδη μαρτυρίαν ἐκ τοῦ Ὀδοιπορικοῦ τῆς Αἰθερίας (τέλος Δ' αἰῶνος), σφύζονται δὲ παλαιότατα χειρόγραφα αὐτῆς ἀναγόμενα καὶ μέχρι τοῦ Η' αἰῶνος.

Ἐξωτερικὰς μαρτυρίας περὶ αὐτῆς ἔχομεν ἤδη ἀπὸ τοῦ Δ' αἰῶνος. Ἡ ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων ἀναλυομένη ἐν τῇ 23ῃ Κατηχήσει αὐτοῦ (Μυσταγωγικὴ Ε', *Migne PG* 33, 1109-1128) εἶναι προφανῶς ἡ παροῦσα λειτουργία (*Π. Ροδοπούλου*, Ἡ θεία λειτουργία κατὰ τὰς μυσταγωγικὰς Κατηχήσεις τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσολύμων, Ἀθῆναι 1968).

Ἐκ μαρτυρίας ἐξ ἄλλου τοῦ ἁγίου *Ἱερωνύμου* (*Contra Pelagianos* II 23, *Migne PL* 23, 587B), καθ' ἣν οὗτος παραπέμπει εἰς φράσιν ἀπαντῶσαν μόνον ἐν τῇ λειτουργίᾳ τοῦ Ἰακώβου («ὁ μόνος ἀναμάρτητος»), συνάγεται ὅτι οὗτος κατὰ τὴν ἐν Βηθλεὲμ παραμονὴν τοῦ (386-420) εὗρεν ἐν χρήσει τὴν λειτουργίαν ταύτην. Ρητῶς μνημονεύουν αὐτὴν ὁ

ψευδο - Πρόκλος (Λόγος περί παραδόσεως τῆς θείας λειτουργίας, *Migne PG 65, 849B. 852C*), ἡ Πενθέκτη Οἰκουμένηκη Σύνοδος (κανὼν λβ'), ὁ Ἰάκωβος Ἐδέσσης (Πρὸς τὸν ἱερέα Θωμᾶν, CSCO, Syri, II, 43, σελ. 35-40), ὁ ἁρμένιος καθολικὸς Ἰσαὰκ (Λόγος στηλιτευτικὸς κατὰ ἁρμενίων, I, 6, 3, *Migne PG 132, 1176A*), ὁ Νικόλαος Μεθώνης (Πρὸς τοὺς διστάζοντας καὶ λέγοντας ὅτι ὁ ἱεουργούμενος ἄρτος καὶ οἶνος οὐκ ἔστι σῶμα καὶ αἷμα τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, *Migne PG 135, 513C*), ὁ Ἀριστηνὸς (Σχόλιον εἰς τὸν λβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ Συνόδου, *Migne PG 137, 624D-625A*), Μάρκος ὁ Εὐγενικὸς (Ὅτι οὐ μόνον ἀπὸ τῆς φωνῆς τῶν δεσποτικῶν ῥημάτων ἀγιάζονται τὰ θεῖα δῶρα, *Migne PG 160, 1081B*) καὶ ὁ ἁρμένιος συντάκτης τῆς πραγματείας «Πρὸς τοὺς κατηγοροῦντας τὸ ἅγιον τῆς μυσταγωγίας ποτήριον κιννῶμενον ὕδατι» (*Le Muséon*, τ. 73 (1960), σελ. 298). Πάντες οὗτοι ἐγνώριζον τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου, ἀπεδέχοντο τὴν γνησιότητα αὐτῆς καὶ ἤντλουν ἐξ αὐτῆς, ὥς ἐξ αὐθεντικοῦ κειμένου, ἐπιχειρήματα πρὸς στήριξιν τῶν θεολογικῶν αὐτῶν θέσεων. Ἀντιθέτως τὴν γνησιότητα αὐτῆς ἠρνήθησαν κατὰ τὸ τέλος τοῦ IB' αἰῶνος ὁ καθολικὸς τῶν Ἀρμενίων Νερσῆς ὁ Χαρίεις καὶ ὁ Βαλσαμῶν. Κατὰ τοῦ πρώτου ἀντεπεξῆλθε Λυσίας ὁ Θεωριανός, ἐπικαλούμενος ὑπὲρ τῆς αὐθεντικότητος αὐτῆς τὴν μαρτυρίαν τῆς Πενθέκτης Συνόδου (Διάλεξις δευτέρα μετὰ Νοσέρσου καθολικοῦ τῶν Ἀρμενίων, *Migne PG 133, 256-257*). Ὁ Βαλσαμῶν ἐξ ἄλλου μαρτυρεῖ ὅτι καὶ κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου «παρὰ τοῖς Ἱεροσολιμίταις καὶ τοῖς Παλαιστιναίοις ἐνεργεῖται ἐν ταῖς μεγάλαις ἑορταῖς» ἢ ὅτι «οἱ κατὰ Παλαιστίνην ἱερατεύοντες λειτουργοῦσι μετὰ τῆς παραδοθείσης μυσταγωγίας, ὥς λέγουσι, παρὰ τοῦ αὐτοῦ ἀδελφοθέου» (Ἑρμηνεία εἰς τὸν λβ' κανόνα τῆς ἐν Τρούλλῳ, *Migne PG 137, 621*). Περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῆς ἐκφράζει ἐμμέσους μὲν ἐνταῦθα ἀμβιβολίας (πρβλ. «ὥς λέγουσι», «φαίνεται...παραδοθῆναι»), ἀμέσους δὲ εἰς τὴν Ἀπόκρισιν εἰς ἐρώτησιν τοῦ Ἀλεξαν-

δρείας Μάρκου («Αἱ περὶ τὰ μέρη τῆς Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν Ἱεροσολύμων ἀναγινωσκόμεναι λειτουργίαι καὶ λεγόμεναι συγγραφῆναι παρὰ τῶν ἁγίων ἀποστόλων Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ Μάρκου, δεκταί εἰσι τῇ ἁγίᾳ καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἢ οὐ;»), ὥς μὴ μνημονευομένην μεταξὺ τῶν ἀποστολικῶν συγγραμμάτων τῶν ἀπαριθμουμένων εἰς τὸν περὶ ἀποστολικὸν καὶ τὸν νῦν κανόνα τῆς ἐν Λαοδικείᾳ Συνόδου. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον καὶ διὰ τὸ ὅτι ἡ πρᾶξις τῆς ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως «οὐδ' ὅλως ἐπιγινώσκει» αὐτὴν (πρβλ. καὶ «οὐδὲ εὐρίσκεται, οὐδὲ γινώσκεται ὡς ἀπρακτῆσασα»), ἀποφαίνεται «μὴ εἶναι δεκτὴν αὐτὴν» (*Migne PG* 138. 953). Ἀπὸ τοῦ IB' αἰῶνος ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου βαθυμερῶς ἐγκατελείφθη, καὶ ἐν τῇ αὐτῇ Ἱερουσάλειμ, ἀντικατασταθεῖσα διὰ τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν. Οἱ μονοφυσῖται, ἀντιθέτως, τῆς Συρίας οὐδέποτε ἐγκατέλειψαν αὐτὴν.

Κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐστράφη πρὸς αὐτὴν τὸ ἐνδιαφέρον τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν θεολόγων δι' ἀπολογητικοὺς λόγους καὶ ὑπεστηρίχθη ἡ ἀποστολικὴ προέλευσις αὐτῆς. Τούτους ἠκολούθησε καὶ ὁ Χ. Παπαδόπουλος, τὰς θέσεις ὁμῶς αὐτοῦ ἀνῆρσαν οἱ Γ. Βασιλάκης καὶ Ἀ. Σταυρινός. Περὶ τὸ τέλος τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ἡ λειτουργία τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐπανῆλθεν εἰς λειτουργικὴν χρῆσιν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ ἀλλαχοῦ, τελουμένη τακτικῶς ἅπαξ ἢ δις τοῦ ἔτους, κατὰ τὴν μνήμην τοῦ ἁγίου Ἰακώβου (23 Ὀκτωβρίου) καὶ κατὰ τὴν Κυριακὴν μετὰ τὴν Χριστοῦ Γέννησιν, κατὰ τὴν ὁποίαν μετὰ τῆς τοῦ Δαβὶδ καὶ Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος ἄγεται καὶ πάλιν ἡ μνήμη αὐτοῦ. Ἐν Ζακύνθῳ ἐτελεῖται «ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων» ἅπαξ τοῦ ἔτους, τὴν 23ην Ὀκτωβρίου (Δ. Λάτα, Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἐπισκόπου τῶν Ἱεροσολύμων, ἐκδοθεῖσα μετὰ διατάξεως καὶ σημειώσεων, ἐν Ζακύνθῳ 1886, σελ. 6).

Τὸ ἐλληνικὸν κείμενον τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰα-

κώβου περιεσώθη εἰς ἱκανὸν ἀριθμὸν χειρογράφων. Ἐκ τούτων τὰ πλεῖστα εἶναι μεταγενέστερα τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, διὸ καὶ στεροῦνται ἰδιαιτέρας σπουδαιότητος διὰ τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τοῦ κειμένου. Ὑπὸ τοῦ *B. -Ch. Mercier*, ἐγένετο κριτικὴ ἔκδοσις τῆς λειτουργίας, δημοσιευθεῖσα ἐν ἔτει 1946 ἐν τῷ 26ῳ τόμῳ τῆς *Patrologia Orientalis*, σελ. 115-256, ὑπὸ τὸν τίτλον «*La Liturgie de Saint Jacques, Édition critique du texte grec avec traduction latine*». Τὰ χειρόγραφα εἰς τὰ ὁποῖα ἐπεσημάνθη ὑπὸ τοῦ *B. Mercier* ἡ λειτουργία τοῦ Ἰακώβου ἀνέρχονται εἰς 29, ἐκ τῶν ὁποίων κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἐκδόσεως εἶχον ἀπολεσθῇ τρία. Ἐκ τῶν ὑπολοίπων 26 ἐχρησιμοποίησε κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἑνδεκα, τὰ ὁποῖα κατατάσσονται, κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ *F. E. Brightman* προτεινομένην διαίρεσιν (*Liturgies Eastern and Western*, τ. 1, *Eastern Liturgies*, Oxford 1896, σελ. LII), εἰς τρεῖς ομάδας, ὡς ἀκολουθῶς:

1. Ἀνατολικὴ ομάδα:

Αὕτη περιλαμβάνει χειρόγραφα ἐκφρασσωπλῆντα τὴν λειτουργικὴν πράξιν τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς αὐτῶν ἐπαρχίας. Ταῦτα εἶναι τὰ παλαιότερα καὶ τὰ ὀλιγώτερον ἐκ τῆς βυζαντινῆς πράξεως ἐπηρεασθέντα. Εἶναι δὲ τὰ ἀκόλουθα:

α') Τὸ εἰλητάριον τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2282 τοῦ Θ' αἰῶνος. Εἰς τοῦτο περιέχονται μόνον αἱ ἱερατικαὶ εὐχαί. Ἦτο ἐν λειτουργικῇ χρήσει εἰς τὴν Δαμασκὸν καὶ στηρίζεται ἐπὶ πρωτοτύπου γραφέντος πρὸ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου (787), τὴν ὁποίαν καὶ δὲν μνημονεύει εἰς τὰ δίπτυχα. Εἶναι τὸ πλησιέστερον πρὸς τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς λειτουργίας καὶ πρὸς τὴν συριακὴν μετάφρασιν αὐτῆς. Ὡς ἐκ τούτου ἀποτελεῖ τὸν ἀξιοπιστότερον μάρτυρα τοῦ κειμένου αὐτῆς. (Τὸ χειρόγραφον τοῦτο τηρεῖται μειοῦμεν διὰ τοῦ Α).

β') Τὸ ὑπ' ἀριθμ. 177 εἰλητάριον τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Μεσσήνης τοῦ τέλους τοῦ Ι' αἰῶνος, προερχόμενον ἐκ Σινᾶ (=B). Ἀκριβὲς ἀντίγραφον αὐτοῦ εἶναι ὁ ὑπ' ἀριθμ.

24 Βοργιανὸς κῶδιξ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Βατικανοῦ.

γ') Ὁ ὑπ' ἀριθμ. Suppl. Gr. 476 τῆς Παρισινῆς Βιβλιοθήκης τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, προερχόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων καὶ στηριζόμενος ἐπὶ πρωτοτύπου ἀναγομένου εἰς τὸν ΙΒ' αἰῶνα (=Γ).

δ') Ὁ ὑπ' ἀριθμ. Gr. 1970 Βατικανὸς κῶδιξ τοῦ ΙΓ' αἰῶνος. Οὗτος ἀντεγράφη πιθανῶς ἐν τῇ ἐν Rossano τῆς Κάτω Ἰταλίας Μονῇ τῆς S. Maria del Patire (Codex Rossanensis) ἐκ πρωτοτύπου τοῦ ΙΑ' αἰῶνος προερχομένου ἐξ Ἱεροσολύμων (=Δ).

Καὶ ε') ὁ ὑπ' ἀριθμ. Gr. 571 Βαρβερινὸς κῶδιξ τοῦ ΙΖ'-ΙΖ' αἰῶνος (=Ε).

2. Ἐνδιάμεσος ὁμάς:

Αὕτη περιλαμβάνει ἓν χειρόγραφον, τὸν Παρισινὸν κώδικα ὑπ' ἀριθμ. Gr. 2509 τοῦ ΙΕ' αἰῶνος. Οὗτος προέρχεται ἐκ Θεσσαλονίκης καὶ ἀντιγράφει κείμενον τοῦ ΙΒ' αἰῶνος. Αἱ ἐπιδράσεις τῆς βυζαντινῆς πράξεως εἶναι ἐμφανεῖς. Ἐπὶ πλεον παραλείπονται αἱ δύο εὐχαὶ πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν δώρων, μία εὐχὴ εὐχαριστίας μετὰ τὴν θεῖαν μετάληψιν καὶ μέγα μέρος τῶν διπτύχων (=Ζ).

3. Δυτικὴ ὁμάς:

Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην ἀνήκει σειρὰ πέντε χειρογράφων, ἡσσοнос σπουδαιότητος, γραφέντων ἐν τῇ Δύσει κατὰ τὸν ΙΖ' αἰῶνα ἐπὶ τῷ σκοπῷ ὅπως ἀντληθοῦν ἐκ τῆς λειτουργίας ταύτης ἐπιχειρήματα εἰς τὸν κατὰ τῶν μεταρρυθμιστῶν ἀγῶνα τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας. Τὸ ὑπὸ τῶν χειρογράφων τούτων παρεχόμενον κείμενον εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ τῆς ἐνδιαμέσου ὁμάδος, ἀπομακρύνεται ὅμως ἔτι μᾶλλον τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου, λόγῳ διαφόρων διορθώσεων, προσθηκῶν ἢ ἀφαιρέσεων καὶ τῆς μεγαλυτέρας ἐπ' αὐτὸ ἐπιδράσεως τῶν βυζαντινῶν λειτουργιῶν. Εἰς τὴν ὁμάδα ταύτην κατατάσσονται οἱ Παρισινοὶ κώδικες Suppl. Gr. 143 καὶ 303, ὁ Βοδλιανὸς Misc. Gr. 134, ὁ τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Κανταμβριγίας F.F.IV.2 καὶ ὁ τῆς Φλωρεντίας Acquisti e Doni 179.

Ἐκτὸς τῶν χειρογράφων τούτων εἶναι γνωστὰ καὶ ἕτερα δεκατέσσαρα, ἥτοι δύο χειρόγραφα τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, ἐκ τῶν ὁποίων τὸ πρῶτον περιέχει κείμενον προσεγγίζον τὸ τοῦ κώδικος Παρισίων 476 καὶ τὸ δεύτερον τὸ τοῦ Παρισίων S. 303· δύο χειρόγραφα τοῦ ΙΖ' αἰῶνος τῆς Ζακύνθου, προσεγγίζοντα τοὺς κώδικας Παρισίων 303 καὶ 2509· ἐν τῷ Σινᾶ 1040 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος, περιέχον μόνον τὰ διακονικὰ (=H)· ἐν τῆς Βιβλιοθήκης τοῦ Ἑσκόριαλ ὑπὸ τὰ στοιχεῖα Ω. IV. 16 τοῦ ἔτους 1574· ἐν τοῦ Πατριαρχείου Ἱεροσολύμων ὑπ' ἀριθμ. 43 τοῦ ΙΒ' αἰῶνος· δύο τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Μετοχίου τοῦ Ἀγίου Τάφου, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 321 τοῦ ΙΖ' αἰῶνος καὶ τὸ ὑπ' ἀριθμ. 7 τοῦ ΙΘ' αἰῶνος καὶ πέντε τοῦ Ἀγίου Ὁρους, ἐκ τῶν ὁποίων ἐν τοῦ ΙΔ' αἰῶνος, τὸ ὑπ' ἀριθμ. 194 τῆς μονῆς Κουτλουμουσίου, καὶ τέσσαρα τοῦ ΙΘ' αἰῶνος, ἥτοι τὸ Καρακάλλου 273, Μ. Λαύρας 1774 καὶ Παντελεήμονος 417 καὶ 776.

Περὶ τῆς χειρογράφου παραδόσεως πραγματεύεται ἐκτενῶς ὁ B. Mercier ἐν τῇ εἰσαγωγῇ τῆς μνημονευθείσης ἐκδόσεως, σελ. 133-154.

Τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐξέδωκε τὸ πρῶτον ὁ G. Morel, ἐν ἔτει 1560 ἐν Παρισίοις ὑπὸ τὸν τίτλον: «Λειτουργίαι τῶν ἁγίων πατέρων Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοθέου, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου». Ἡ ἔκδοσις κατηρτίσθη ὑπὸ τοῦ J. de S. Andrea ἐπὶ τῇ βάσει Παρισινῶν χειρογράφων καὶ ἰδιαιτέρως τοῦ κώδικος ὑπ' ἀριθμ. S. 303, ὁ ὁποῖος ὁμῶς ἐξ ὅλων τῶν χειρογράφων παρουσιάζει τὸ πλεον παρεφθαρμένον κείμενον. Τῆς ἐκδόσεως ταύτης ἐγένοντο ἐπανειλημμένα ἐπανεκδόσεις. Ἐπ' αὐτῆς καὶ ἐπ' ἄλλων τινῶν χειρογράφων καὶ δὴ καὶ τοῦ κώδικος Z στηρίζεται καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Διονυσίου Λάτα, γενομένη ἐν Ζακύνθῳ ἐν ἔτει 1886 (Ἡ θεία λειτουργία τοῦ ἁγίου ἐνδόξου ἀποστόλου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοθέου καὶ πρώτου ἱεράρχου τῶν Ἱεροσολύμων). Ὑπὸ τοῦ J. Assemani ἐξεδόθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ κώδικος B (Codex liturgicus ecclesiae universae, τ. V, σελ. 68-99). Ὁ C. A. Swain-

son ἐξέδωκεν εἰς τέσσαρας στήλας τὰ χειρόγραφα Β, Δ, Ζ καὶ Γ (The Greek Liturgies chiefly from original authorities, Cambridge 1884, σελ. 214-332). Ὑπὸ τοῦ *F. E. Brightman* ἐξεδόθη ἐκ τοῦ κώδικος Ζ (Liturgies Eastern and Western, τ. Ι, Eastern Liturgies, Oxford 1896, σελ. 31-68). Τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου περιέλαβε καὶ ὁ Ἅ. Σταυρινός, εἰς τὴν ὑπ' αὐτοῦ γενομένην ἔκδοσιν τῶν λειτουργιῶν (Αἱ ἀρχαιόταται καὶ αἱ σύγχρονοι λειτουργίαι, τ. Α', ἐν Κωνσταντινουπόλει 1921, σελ. 288-369), στηριχθεὶς ἐπὶ τῆς ὑπὸ τοῦ Swainson γενομένης παραλλήλου ἐκδόσεως τῶν ἀνωτέρω τεσσάρων χειρογράφων, παραθέτων καὶ τὰς διαφόρους γραφὰς αὐτῶν. Τέλος ὑπὸ τοῦ *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου*, κατηρτίσθη κείμενον τῆς παρούσης λειτουργίας ἀποβλέπον, ὥς καὶ ἡ ἔκδοσις τοῦ Δ. Λάτα, εἰς λειτουργικοὺς σκοποὺς. Τοῦτο ἐξεδόθη πολλάκις (1912, 1929, 1931, 1937, 1948, 1952, 1958 καὶ 1964) καὶ χρησιμοποιεῖται ἔτι καὶ σήμερον κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς λειτουργίας ταύτης παρ' ἡμῖν. Κατὰ τὴν ἔκδοσιν ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ χειρόγραφα Β καὶ Δ, ἀλλ' ἡ ἐξάρτησις ἐκ τοῦ κώδικος Ζ, τοῦ χρησιμοποιηθέντος ὑπὸ τοῦ Brightman καὶ τοῦ Λάτα, εἶναι περισσότερο ἐμφανής.

Ἡ παροῦσα ἔκδοσις ἐντάσσεται εἰς τὰ πλαίσια, εἰς τὰ ὅποια κινοῦνται καὶ τὰ προηγηθέντα τέσσαρα τεύχη τῆς σειρᾶς ταύτης. Ἀποβλέπει δηλαδή εἰς τὴν κάλυψιν τῶν διδακτικῶν κατ' ἀρχὴν ἀναγκῶν τοῦ μαθήματος τῆς Λειτουργικῆς. Ὡς ἐκ τούτου δὲν θὰ ἦτο δυνατόν νὰ στηριχθῇ εἰ μὴ ἐπὶ τῆς προϋπαρχούσης ἀρίστης κριτικῆς ἐκδόσεως, τῆς γενομένης ὑπὸ τοῦ B. Mercier. Ὡς τοιαύτη διαφέρει τῶν προηγηθεισῶν ἐκδόσεων οὐ μόνον διότι βασίζεται ἐπὶ τοῦ γνησιωτέρου καὶ ἀρχαιότερου μάρτυρος τῆς λειτουργίας ταύτης, τοῦ κώδικος Α, ἀλλὰ καὶ ὥς υἱοθετοῦσα τὰς κριτικῶς ἀποκατασταθείσας ἐπὶ τῇ βάσει τῶν δοκίμων χειρογράφων καὶ τῆς συγκριτικῆς μελέτης τοῦ κειμένου καὶ ὑπὸ τοῦ B. Mercier προκριθείσας ὀρθὰς ἀναγνώσεις τῶν διαφόρων ἐν τοῖς χειρογράφοις γραφῶν. Ἀνέρχονται δὲ αὗται εἰς δια-

κοσίας καὶ πλέον, ἐκ τῶν ὁποίων αἱ πλεῖσται εἰς τὰς ἐκδόσεις ἐκείνας εἶναι ἐμφανῶς ἡμαρτημέναι. Αἱ τυπικαὶ ἐξ ἄλλου διατάξεις διετηρήθησαν ὡς ἔχουν εἰς τὸν κώδικα Α, πλὴν ἐλαχίστων τινῶν ἐξαιρέσεων, κατὰ τὰς ὁποίας προεκρίθησαν διατάξεις ἐξ ἄλλων ἀρχαίων κωδίκων ὡς σαφέστεραι. Αἱ διατάξεις αὗται εἶναι σύντομοι καὶ ἐνίοτε ἐλλιπεῖς. Παρὰ τοῦτο ἐκρίναμεν προτιμότερον νὰ τηρήσωμεν τὰς ἀρχαιοπρεπεῖς αὐτὰς διατάξεις ἢ νὰ ἐφεύρωμεν, κατὰ παλαιότερα ἀτυχῆ πρότυπα, νέας τοιαύτας. Ἡ ἀναφορὰ εἰς τὴν πρᾶξιν τοιούτων ἀρχαίων λειτουργικῶν κειμένων, ἡ περὶ τῶν ὁποίων παράδοσις δὲν εἶναι ζῶσα καὶ συνεχῆς, κατ' ἀνάγκην γίνεται κατ' ἀναλογίαν πρὸς τὰ σήμερον τελούμενα. Ἡ νόθευσις ὁμῶς τῶν κειμένων δὲν εἶναι ἐπιτρεπτή.

Κατωτέρω παρέχομεν ὀρισμένας ἐπεξηγήσεις ἀφορώσας εἰς τὴν μορφήν καὶ τὰ ἐν γένει προβλήματα, κριτικὰ καὶ τελετουργικά, τῆς λειτουργίας ταύτης.

Αἱ πρὸ τῆς εἰσόδου προπαρασκευαστικαὶ εὐχαὶ εἶναι ἐμφανῶς μεταγενέστεραι. Κατ' ἀρχὰς πᾶσαι αἱ λειτουργίαι ἤρχιζον ἀπὸ τῆς εἰσόδου, ἄνευ ἰδιαιτέρων προκαταρκτικῶν εὐχῶν. Ἐν τῇ παρουσίᾳ μορφῇ τῆς λειτουργίας τοῦ ἁγίου Ἰακώβου αὗται εἶναι τρεῖς, προφανῶς κατὰ τὸν τύπον τῆς ἁγίας Τριάδος. Ἡ πρώτη εἶναι εὐχή εἰσόδου καὶ ἡ τρίτη εὐχή θυμιάματος. Ὑπὸ τῶν κωδίκων Δ καὶ Ζ προστίθεται καὶ δευτέρα εὐχή θυμιάματος («Δέσποτα Ἰησοῦ Χριστέ, ὦ Θεοῦ Λόγε...»). Τῶν δύο πρώτων εὐχῶν προτάσσονται τριαδικαὶ δοξολογικαὶ ἐκφωνήσεις. Ταῦτα πάντα ἐλέγοντο προφανῶς ἐν τῷ διακονικῷ, ἐξετυπώθησαν δὲ διὰ μικροτέρων στοιχείων ὡς μεταγενέστερα. Δύνανται νὰ ἀναγνωσθοῦν ὑπὸ τῶν ἱερέων μυστικῶς καὶ ἡ ἑναρξίς τῆς λειτουργίας νὰ γίνη κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον διὰ τοῦ εἰσοδικοῦ.

Κατὰ τὴν εἰσοδὸν ἐψάλλετο ὡς εἰσοδικὸν καθ' ὅλους τοὺς κώδικας, πλὴν τοῦ Α, ὁ μεταγενεστέρας ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως εἰσελθὼν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου χριστολογικὸς ὕμνος «Ὁ μονογενὴς Υἱός...». Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ψαλμωδίας αὐτοῦ προηγεῖτο κατὰ τοὺς κώ-

δικας Δ καὶ Ζ εὐλογία τοῦ διακόνου. Τὸ «Ὅρθοι» μαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ κώδικος Γ. Ἡ ὑπὸ τοῦ Δ. Λάτα εἰσαχθεῖσα ἐν πομπῇ μεταφορὰ κατὰ τὴν εἴσοδον πλὴν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ τῶν λοιπῶν Γραφῶν ὑπ' οὐδενὸς κώδικος, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν, μαρτυρεῖται. Ἀντιθέτως ἡ εἴσοδος ἐγένετο πάντοτε «μετὰ τοῦ Εὐαγγελίου» καὶ μόνον, πρὸς ἑξαρσιν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ συμβολιζομένου καὶ δι' αὐτοῦ λαλοῦντος Κυρίου.

Ἡ μετὰ τὴν εἴσοδον συναπτὴ, ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου καὶ ὁ τρισάγιος ὕμνος εἰσήχθησαν εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου μεταγενεστέρως προφανῶς ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως. Εἰς τὰς βυζαντινὰς λειτουργίας ἡ πρὸ τοῦ τρισαγίου συναπτὴ ἐξέπεσε, ὑπόλειμμα δ' αὐτῆς δέον νὰ θεωρηθῇ ἡ πρὸ τῆς ἐκφωνήσεως τῆς εὐχῆς τοῦ τρισαγίου («Ὅτι ἅγιος εἰ ὁ Θεὸς ἡμῶν...») παρεμβαλλομένη διακονικὴ παρακέλευσις «Τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν», πιθανῶς δὲ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ διακόνου λεγομένη κατάληξις τῆς ἐκφωνήσεως ταύτης «Καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων». Εἰς τὴν λειτουργίαν ὁμως τοῦ ἁγίου Ἰακώβου διετηρήθη ἡ ἀρχαικωτέρα πρᾶξις, παρὰ τὴν ὑπαρξιν καὶ ἑτέρας ὁμοίας, παλαιότερας ὁμως, συναπτῆς πρὸ τοῦ εὐαγγελικοῦ ἀναγνώσματος. Εἰς νεωτέραν ἐποχὴν ἡ εὐχὴ τοῦ τρισαγίου ἐλέγετο, ὡς φαίνεται, μυστικῶς, καθ' ὃν χρόνον ὁ διάκονος ἀπήγγελλε τὴν συναπτὴν. Ἐκ τούτου προήλθε καὶ ὁ ἀδόκιμος χωρισμὸς τῆς εὐχῆς ἀπὸ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῆς εἰς τὰς νεωτέρας ἐκδόσεις. Τὸ μετὰ τὸ «Δόξα καὶ νῦν» τοῦ τρισαγίου «Ἁγία Τριάς, ἐλέησον ἡμᾶς» ἀποκατεστάθη κατὰ τὸν κώδικα Δ.

Ἡ μετὰ τὸ τρισάγιον εὐλογία («Εἰρήνη πᾶσι») εἶναι ἀσφαλῶς ὁ μετὰ τὴν εἴσοδον τῶν ἱερέων γινόμενος χαιρετισμὸς τοῦ λαοῦ, ὁ πολλακίς ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου μαρτυρούμενος (πρβλ. «εἰσιῶν ὁ πατήρ οὐ πρότερον ἐπὶ τὸν θρόνον ἀναβαίνει τοῦτον ἕως ἂν ἅπασιν ὑμῖν εἰρήνην ἐπεύξηται» Κατὰ Ἰουδαίων 3, 6. «Ἐνταῦθα δέξασθε μετὰ ἀγάπης εἰσιόντας ἡμᾶς πρὸς ὑμᾶς καὶ ὅταν εἴπω Ἐί-

ρήνη ὑμῖν' εἶτα εἶπητε 'Καὶ τῷ πνεύματί σου'» Εἰς Ματθαῖον λγ', 35).

Ἡ ἀνάγνωσις προφητικοῦ ἀναγνώσματος εἰς τὸν συριακὸν λειτουργικὸν τύπον μαρτυρεῖται ὑπὸ πατέρων καὶ ἄλλων πηγῶν ('Αποστολικαὶ Διαταγαί, Χρυσόστομος, Ἰάκωβος Ἐδέσσης). Ἐκ τῶν χειρογράφων τῆς λειτουργίας τοῦ Ἰακώβου μόνον ὁ κώδιξ Παρισίων S. 303 μαρτυρεῖ ὅτι ἀναγινώσκονται «διεξοδικώτατα τὰ ἱερὰ λόγια τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῶν Προφητῶν». Τὰ λοιπὰ χειρόγραφα ἐκπροσωποῦν τὴν νεωτέραν πρᾶξιν, καθ' ἣν καὶ εἰς τὴν λειτουργίαν ταύτην ἀνεγινώσκοντο μόνον δύο ἀναγνώσματα ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης. Ἀποκαταστήσαντες τὸ προφητικὸν ἀνάγνωσμα ἐν τῇ ἐκδόσει ταύτῃ, ἐπελέξαμεν περικοπὴν ἐκ τοῦ βιβλίου τοῦ Ἡσαίου (κεφ. ξ', 1-16) θέμα ἔχουσαν τὴν Ἱερουσαλήμ. Τὸ αὐτὸ κριτήριον ἴσχυσε καὶ διὰ τὴν ἐκλογὴν τῶν ψαλμῶν τοῦ προκειμένου (ψαλμὸς ρκα') καὶ τοῦ ἀλληλουαρίου (ψαλμὸς πς'). οἱ στίχοι τῶν ψαλμῶν τούτων συνεπτύχθησαν εἰς τέσσαρας, κατὰ τὸν τύπον τῶν μικρῶν ᾠσματικῶν ἀντιφώνων. Τὸ ἀποστολικὸν ἀνάγνωσμα ἐλήφθη ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐπιστολῆς τοῦ Ἰακώβου (κεφ. α', 1-18), τὸ δὲ εὐαγγελικὸν ἀνάγνωσμα ἐκ τῆς περὶ Ἱερουσαλήμ καὶ τῶν ἐσχάτων προφητείας τοῦ Κυρίου ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν Εὐαγγελίου οἱ (κεφ. κς', 28-28). Ἀπαντὰ τὰ ἀνάγνωσματα καὶ οἱ ψαλμοὶ ἐλήφθησαν ἐκ τῶν ἐν χρήσει παρ' ἡμῖν λειτουργικῶν βιβλίων ἥτοι τὸ προφητικὸν ἐκ τοῦ Τριψδίου (β' ἀνάγνωσμα ἔσπερινοῦ Μ. Σαββάτου), τὸ ἀποστολικὸν ἐκ τοῦ Ἀποστολίου ('Επιστολὴ Τετάρτης τῆς ἈΑ' ἐβδομάδος), τὸ εὐαγγελικὸν ἐκ τοῦ Εὐαγγελίου (μέρος τῆς περικοπῆς τῆς παννυχίδος τῆς Δευτέρας τῆς Α' ἐβδομάδος τῶν Νηστειῶν). Ἀπὸ τῶν καταλήξεις τῆς πρὸ τοῦ εὐαγγελίου συναπτῆς εἰς τὰ χειρόγραφα τῆς ἀνατολικῆς ὁμάδος διατηροῦν τὴν ἀρχικὴν τῶν μορφῶν («δεόμεθα, ἐπάκουσον» ἢ «δεόμεθα, ἀκούσον»). Ἡ κατὰ τὸν βυζαντινὸν τύπον διασκευὴ αὐτῶν («δεηθῶμεν, ἀκούσον») ἐγένετο μεταγενεστέρως. Τὸ πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου διακον

κὸν «Πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναγνώσει» ἀποκατεστάθη κατὰ τοὺς κώδικας Δ καὶ Ζ. Οἱ λοιποὶ κώδικες ἔχουν τὴν ἀπλουστέραν μορφήν («Πρόσχωμεν»), ἡ ὁποία φαίνεται ὅτι εἶναι καὶ ἡ παλαιότερα.

Αἱ μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας διακονικαὶ παρακελεύσεις αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἀπόλυσιν τῶν κατηχουμένων καὶ τὴν ἐπιτήρησιν τῶν θυρῶν εἶναι κατὰ τὸν κώδικα Β ἐκτενέστεραι· μετὰ τὸ «ἡμῖν συνδεηθῆναι» προστίθεται: «μηδεὶς κατὰ τοῦ ἑτέρου λόγον ἢ πονηρίαν ἔχέτω· ἄφετε καὶ ἀφεθήσεται· τὰς ἁμαρτίας ὑμῶν ἐξομολογήσασθε καὶ μετὰ κατανύξεως συγχωρήσασθε· αἰτήσασθε μετὰ φόβου καὶ τρόμου». Τὸ δὲ «Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν», ἀπευθυνόμενον πρὸς τὸν λαὸν καὶ συνιστῶν προτροπὴν διὰ τὴν ψαλμωδίαν τοῦ τροπαρίου «εἰς τὴν νίψιν τῶν χειρῶν» ἢ τοῦ χερουβικοῦ ὕμνου, μετεθέσαμεν εἰς τὴν φυσικωτέραν αὐτοῦ θέσιν δηλαδὴ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῶν κατηχουμένων καὶ πρὸ τοῦ χερουβικοῦ. Εἰς τὰ χειρόγραφα κεῖται πρὸ τῆς ἀπολύσεως τῶν κατηχουμένων καὶ εὐθὺς μετὰ τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας.

Ὁ ὕμνος «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ βροτεία...» εἰσῆλθε μεταγενεστέρως εἰς τὴν λειτουργίαν τοῦ ἁγίου Ἰακώβου ἐκ βυζαντινῆς ἐπιδράσεως πρὸς κάλυψιν τῆς προπαρασκευῆς τῶν δώρων καὶ τῆς ἐκ βυζαντινῆς πάλιν ἐπιδράσεως εἰσαχθείσης εἰς τὴν ἱεροσολυμιτικὴν πρᾶξιν μεγάλης εἰσόδου. Ἡ προπαρασκευὴ τῶν δώρων - πρόθεσις - ἀρχικῶς ἐγένετο εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο τῆς ἑθείας λειτουργίας κατὰ τὸν τρόπον λίαν ἀπλοῦν. Ἄν ὁ χρόνος θεωρηθῇ ἀνεπαρκὴς καὶ πρὸς ἀποφυγὴν ἀσκόπου καθυστερήσεως δύναται ἡ πρόθεσις, κατὰ τὰ βυζαντινὰ πρότυπα, νὰ τελεσθῇ πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς λειτουργίας. Ὁ κώδιξ Β παρουσιάζει ἔτι μεγαλυτέραν βυζαντινὴν ἐπίδρασιν· ἀντὶ τοῦ ὕμνου «Σιγησάτω πᾶσα σὰρξ...» ἐψάλλετο τὸ «Οἱ τὰ χερουβικά...». Εἰς τὸν κώδικα Δ σημειοῦνται καὶ τὰ δύο χερουβικά. Προφανῶς πρόκειται περὶ μεταβατικῆς διατάξεως.

Αἱ μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου ἐκτυπούμεναι τρεῖς

εὐχαὶ δύνανται νὰ ἀναγνωσθοῦν μυστικῶς, αἱ δύο μὲν πρῶται, αἱ προπαρασκευαστικαί, πρὸ τῆς εἰσόδου, ἡ δὲ τῆς προθέσεως μετὰ τὴν εἴσοδον καὶ τὴν ἀπόθεσιν τῶν δώρων ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης, ὡς καὶ αἱ τυπικαὶ διατάξεις διαγορεύουν. Ἡ πρώτη εὐχὴ εὗρηται εἰς τοὺς κώδικας Α, Β, Γ, Δ καὶ Ε, ἡ δευτέρα εἰς τοὺς Α, Β, Γ καὶ Ε. Εἰς τὸν κώδικα Α μεταξὺ τῶν δύο τούτων εὐχῶν παρεμβάλλεται καὶ σύντομος εὐχὴ θυμιάματος.

Τὸ διακονικὸν «Στῶμεν καλῶς. Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν» ἐτέθη εἰς τὴν φυσικὴν του θέσιν, πρὸ δηλαδὴ τῆς εὐχῆς τοῦ ἀσπασμοῦ καὶ οὐχὶ μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἐκφωνήσεως αὐτῆς, ὡς ἐν τοῖς χειρογράφοις κεῖται. Ὅμοίως καὶ τὰ πρὸ τῆς μεγάλης ἐκτενοῦς, «τῆς καθολικῆς», λεγόμενα «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...» κλπ. καὶ ὁ διάλογος «Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἑμοί...» εἰς τὰ ἀρχαιότερα χειρόγραφα κεῖνται μετὰ τὴν «καθολικὴν» καὶ πρὸ τῶν εὐχῶν. Προετιμήσαμεν κατ' ἐξαίρεσιν τὴν νεωτέραν πρᾶξιν. Αἱ εὐχαὶ μέχρι καὶ τῆς εὐχῆς τοῦ καταπετάσματος ἐλέγοντο μυστικῶς κατὰ τὴν ἀπαγγελίαν τῆς συναπτῆς, διὸ καὶ ἐκτυποῦνται μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου.

Ἡ εὐχὴ τοῦ καταπετάσματος «Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν παρρησίαν...» καὶ γενικῶς τὸ μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς τμῆμα παρουσιάζει κριτικὰς δυσχερείας. Οὕτω τὸ διὰ μικροτέρων στοιχείων ἐκτυπούμενον τμῆμα τῆς εὐχῆς «καὶ προσφέρειν σοι...θυσίαν αἰνέσεως», παραλείπεται ἀπὸ τοὺς πλείστους καὶ ἀρχαιοτέρους κώδικας (ὑπάρχει εἰς τοὺς Δ καὶ Ζ) καὶ ἡ εὐχὴ συνεχίζεται ἀπὸ τοῦ «ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ» εἰς τὸ «καὶ τὰ περικείμενα». Οὕτως ὁμοίως ἡ εὐχὴ παρουσιάζεται ὡς ἔχουσα δύο ἐκφωνήσεις: «Ὅτι ὑπερεύσπλαγχνος...» καὶ «Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς ...». Ἡ δευτέρα, παραλειπομένη ὑπὸ τοῦ κώδικος Ζ, προσετέθη προφανῶς μεταγενεστέρως. Εἰς τινὰ πάλιν χειρόγραφα τὸ τελευταῖον τμῆμα τῆς εὐχῆς ἀπὸ τοῦ «καὶ τὰ περικείμενα» μετατίθεται μετὰ τὴν

ἀπόκρισιν τοῦ λαοῦ «Ἔλεος, εἰρήνην...». Εἰς τὴν θέσιν πάλιν ταύτην τὸ χειρόγραφον Γ παρεμβάλλει τὴν εὐχὴν «Ἀγαθὲ καὶ φιλάνθρωπε...», τὸ δὲ Β δύο εὐχάς, τὴν ἀνωτέρω καὶ ἑτέραν («Ἄγιε, ὕψιστε, φοβερὲ...»).

Εἰς τὰ δίπτυχα τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς οἱ κώδικες παρουσιάζουν, ὥς εἶναι ἐπόμενον, πολλὰς παραλλαγὰς. Προετιμήσαμεν τὴν ὑπὸ τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων τῆς ἀνατολικῆς ομάδος μαρτυρουμένην ἐκτενεστέραν καὶ ἀρχαιοπρεπεστέραν μορφήν, ἀκολουθήσαντες τὴν κριτικὴν ἀποκατάστασιν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Β. Mercier. Εἰς ταύτην ἐπεφέραμεν μικράς τινας ἀλλαγὰς, ἥτοι· διετηρήσαμεν τὰ ὑπὸ τῶν κωδίκων Δ καὶ Η μαρτυρούμενα διακονικὰ δίπτυχα τῶν ζώντων, μετακινήσαντες αὐτὰ ἀπὸ τὸ μέσον τοῦ θεομητορικοῦ μνημοσύνου εἰς τὸ τέλος τῶν ἱερατικῶν διπτύχων τῶν ζώντων, καὶ κατακλείσαντες αὐτὰ διὰ τοῦ «Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν», τοῦ κειμένου μετὰ τὸ τέλος τοῦ θεομητορικοῦ μνημοσύνου. Μετ' αὐτὰ ἐθέσαμεν τὴν περὶ τὸ τέλος τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν αὐτὴν συνάφειαν ἀνήκουσαν διακονικὴν αἵτησιν ὑπὲρ τῆς εἰρήνης καὶ τῶν προσενεγκάντων τὰ δῶρα, πρὸ τῆς ὑπὸ τῶν κωδίκων Δ καὶ Ζ μαρτυρουμένης ἀποκρίσεως τοῦ λαοῦ «Καὶ πάντων καὶ πασῶν». Παρελείψαμεν τὰ ὑπὸ μόνου τοῦ κώδικος Β μαρτυρούμενα παρέμβλητα μεταγενέστερα μνημόσυνα, τὰ ἀποτελοῦντα ἀναδίπλωσιν προηγουμένων αἰτημάτων («Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης...Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου...Ἐν πρώτοις μνήσθητι...»). Εἰς τὸ μνημόσυνον τῶν ἐξ Οἰκουμενικῶν Συνόδων τῶν ἀρχαιοτέρων κωδίκων προσεθέσαμεν καὶ τὴν Ζ' Οἰκουμενικὴν, κατὰ λογικὴν συνέπειαν καὶ κατὰ τοὺς κώδικας Γ καὶ Η. Τέλος ἐκ τοῦ μνημοσύνου τῶν ζώντων παρελείψαμεν τὴν μόνον ὑπὸ τῶν κωδίκων Β καὶ Γ παρεμβαλλομένην δέησιν «Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐλθόντων καὶ ἐρχομένων χριστιανῶν προσκυνῆσαι ἐν τοῖς ἁγίοις τοῦ Χριστοῦ τόποις».

Ἡ παρεμβολὴ τοῦ τέλους τῶν διακονικῶν διπτύχων («Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης...») περὶ τὸ τέλος τῆς εὐχῆς τῆς ἀναφορᾶς, μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς κατακλειούσης αὐτὴν ἐκφωνή-

σεως τοῦ ἱερέως καὶ ἀπαντήσεως τοῦ λαοῦ, ἐπέφερε διάσπα-
σιν τοῦ νοήματος τοῦ τμήματος τούτου καὶ ἀτυχῇ διόρθωσιν
τοῦ «Δι' ὄν» τῆς ἐκφωνήσεως εἰς «Δι' ὦν» (κῶδ. Ζ - Δ. Λά-
τας) καὶ δὴ καὶ εἰς «Δός» (Χ. Παπαδόπουλος), γραφή, ἣτις
ὑπ' οὐδενὸς κώδικος μαρτυρεῖται. Ἡ ὀρθὴ σειρὰ τοῦ κα-
τακλείοντος τὴν ἀναφορὰν δι α λ ό γ ο υ κατὰ τὸ νόημα αὐ-
τοῦ ἔχει ὡς ἑξῆς: «...διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου
δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, αὐτὸς γάρ
ἐστιν ὁ μόνος ἀναμάρτητος φανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς· (ἐκφώνως:)
δι' ὄν (Χριστὸν) καὶ ἡμῖν καὶ αὐτοῖς (δηλαδὴ τοῖς κεκοιμη-
μένοις, περὶ τῶν ὁποίων ὁμιλεῖ τὸ τέλος τῆς εὐχῆς), ὡς ἀγα-
θὸς καὶ φιλάνθρωπος δεσπότης, (ὁ λαός:) ἄνες ἄφες, συγ-
χώρησον, ὁ Θεός, τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἐκούσια, τὰ
ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ, (ὁ ἱερεὺς:) χάριτι καὶ
οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου...».

Τὰ πρὸ τῆς θείας κοινωνίας, τὰ κατ' αὐτὴν καὶ
τὰ μετ' αὐτὴν διετηρήθησαν ὡς ἔχουν εἰς τὰ παλαιὰ χειρό-
γραφα. Ἡ ἑναρξίς τοῦ κοινωνικοῦ μετὰ τὴν σχετικὴν πα-
ρακέλευσιν τοῦ διακόνου «Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν»
ἐγίνετο μετὰ τὸν μελισμὸν καὶ τὴν πλήρωσιν τοῦ ποτηρίου.
Τοῦτο ἐθέσαμεν πρὸ τοῦ μελισμοῦ καὶ μετὰ τὴν ὕψωσιν. Τὰ
λοιπά, ἐκτυπωθέντα μετὰ μεγαλυτέρου περιθωρίου, δύναν-
ται νὰ λέγωνται ὑπὸ τῶν ἱερέων κατ' ἰδίαν, ὡς ἐν τῇ σημερι-
νῇ πράξει. Ὁ μελισμὸς καὶ ἡ ἕνωσις ἐν τῇ λειτουρ-
γίᾳ τοῦ Ἰακώβου εἶναι πολύπλοκοί πως· ὁ ἁμνὸς ἐμελίζετο
ἀρχικῶς εἰς δύο μέρη, τὸ ἐν ἀβάπτετο εἰς τὸ τίμιον αἷμα καὶ
δι' αὐτοῦ ἐσφραγίζετο τὸ ἕτερον ἥμισυ· εἶτα δι' αὐτοῦ ἐσφρα-
γίζετο τὸ πρῶτον ἥμισυ· ἀμφοτέρω συνηνοῦντο καὶ ἐβάπτον-
το ἐκ νέου εἰς τὸ ποτήριον· καὶ διὰ τῶν δύο συνηνωμένων
ἐσφραγίζοντο οἱ λοιποὶ ἄρτοι· εἶτα ἐμελίζοντο καὶ ἐρρίπτε-
το εἰς ἕκαστον ποτήριον ἀνὰ μία μερίς. Κατὰ τὴν ἐποχὴν
ἐκείνην, λόγῳ τοῦ πλήθους τῶν προσερχομένων εἰς τὴν θείαν
κοινωνίαν καὶ τοῦ τρόπου τῆς μεταλήψεως, προσεφέροντο
καὶ καθηγιάζοντο πολλοὶ ἄρτοι καὶ πολλὰ ποτήρια. Διετη-
ρήσαμεν τὴν σχετικὴν διάταξιν ὡς ἔχει εἰς τοὺς κώδικας,

δύναται ὁμως ἐνταῦθα νὰ ἀκολουθηθῇ ἡ σύγχρονος βυζαντινὴ πρᾶξις, ὡς γνωστοτέρα καὶ ἀπλουστέρα. Ὡς κοινω-
νικὸν ἐψάλλετο ὁ λγ' ψαλμός, ἐπαναλαμβανομένου τοῦ
στίχου αὐτοῦ «Γεύσασθε καὶ ἴδετε...» μεθ' ἑκαστον στίχον
τοῦ ψαλμοῦ, κατὰ τὸν ἀρχαῖον τύπον. Ἡ ψαλμωδία τοῦ κοι-
νωνικοῦ ἐκάλυπτε τὴν κοινωνίαν τῶν ἱερέων καὶ τοῦ λαοῦ.

Αἱ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν εὐχαί, αἱ διὰ μικρο-
τέρων στοιχείων ἐκτυπωθεῖσαι, εἶναι προφανῶς μεταγενέ-
στεραι καὶ δύνανται νὰ ἀναγνωσθοῦν κατ' ἰδίαν ὑπὸ τῶν ἱε-
ρέων, «ἐν τῷ διακονικῷ».

Τέλος, εἰς τὸν κώδικα Γ ἀναγράφονται καὶ δύο ὁπι-
σθὰ μβωνοὶ εὐχαί, ἡ ἐκ τῆς λειτουργίας τοῦ Μεγάλου
Βασιλείου γνωστὴ εὐχή «Ὁ θυσίαν αἰνέσεως...», ἡ ὁποία
προφανῶς ἐλέγετο κατὰ τὰς καθημερινάς, καὶ ἑτέρα «λεγο-
μένη κατὰ τὰς Κυριακὰς τῆς ἁγίας μεταλήψεως», ἥς ἡ ἀρχὴ
«Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, εὐσπλαγχνε καὶ πολυέλεε...», ἐν τῇ
ὁποίᾳ γίνεται ἀναφορὰ εἰς τὰ θέματα τῆς νηστείας τῆς Τεσ-
σαρακοστῆς, ὡς περίπου εἰς τὴν ὁπισθάμβωνον εὐχὴν τῆς
λειτουργίας τῶν Προηγιασμένων τοῦ βυζαντινοῦ τύπου, ὡς
καὶ «Εὐχή, ἣν τινα ποιεῖ ὁ ἱερεὺς πρὸς τὸν λαόν, ὅταν με-
ταλαβεῖν μέλλωσιν», τὴν γνωστὴν «Κύριε, Ἰησοῦ Χριστέ,
Υἱὲ τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος, ἀμνὲ καὶ ποιμήν...» (ἐκδ. Mercier,
σελ. 244. 245. 247). Ἡ τελευταία αὕτη εὔρηται καὶ εἰς τὸν
κώδικα Ζ. Ὑπὸ τοῦ κώδικος Δ παρατίθεται ἀντὶ τῶν ἀνωτέ-
ρω σειρὰ πέντε συντόμων εὐχῶν, ἥτοι «Εὐχή ὁπισθάμβωνος
τοῦ ἁγίου Ἰακώβου: Εὐχαῖς καὶ πρεσβεύαις τῆς παναγίας...»,
«Εὐχή ἄλλη ὁπισθάμβωνος: Δέσποτα Κύριε Ἰησοῦ Χριστέ,
ὁ Σωτὴρ ἡμῶν, ὁ καταξιώσας...», ἡ διακονικὴ εὐχή «Ἀπὸ
δόξης εἰς δόξαν πορευόμενοι...», ἑτέρα εὐχή «Σὺ εἰ ὁ ἄρτος
τῆς ζωῆς...» καὶ ἡ «τελευταία: Ὁ Κύριος εὐλογήσει καὶ
ἀγιάσει καὶ φυλάξει...» (ἐνθ' ἀνωτ., σελ. 244. 246). Ἐξ αὐτῶν
ἡ διακονικὴ εὐχή «Ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν...» εὔρηται καὶ εἰς
τὸν κώδικα Ζ.

Χάριν τῆς ἱστορίας ἀφέθησαν ὡς εἶχον εἰς τὸ κείμενον
αἱ διακονικαὶ αἰτήσεις καὶ αἱ εὐχαὶ αἱ ἀναφερόμεναι εἰς

την ἁγίαν Πόλιν, τὸν πατριάρχην Ἱεροσολύμων, τὰ δίπτυχα
τῶν κεκοιμημένων πατριαρχῶν, αἱ δεήσεις ὑπὲρ τῶν βασι-
λέων κλπ. Κατὰ τὴν τέλεσιν τῆς λειτουργίας ταῦτα ἅς πα-
ρημείνουν ὡς ἔχουν ἢ ἅς διευθετηθοῦν καταλλήλως.

- A.* = Ἀναγνώστης
Δ. = Διάκονος
Ι. = Ἱερεὺς
Κ. = Κληρικοὶ
Λ. = Λαὸς
*** = Ἀλλαγὴ στίχου (ἐπὶ ἐμμέτρου κειμένου)

**Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ
ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΑΠΟΣΤΟΛΟΥ
ΙΑΚΩΒΟΥ ΤΟΥ ΑΔΕΛΦΟΘΕΟΥ**

ΕΥΧΑΙ ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑΙ

Ι. Δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῇ μόνῃ ἀπλῇ καὶ ἀδιαιρέτῳ Τριάδι, τῇ ἐνούσῃ καὶ ἁγιαζούσῃ ἡμᾶς δι' ἐαυτῆς καὶ εἰρηνευούσῃ τὴν ζωὴν ἡμῶν, νῦν καὶ ἄει καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα ἐξιλεούμενος ὑπὲρ ἑαυτοῦ τὸ θεῖον, λέγει·

Ἐν πλήθει ἁμαρτιῶν μεμολυσμένον με μὴ ἐξουδενώσης, δέσποτα Κύριε ὁ Θεός μου· ἰδοὺ γὰρ προσέρχομαι τῷ θείῳ τούτῳ καὶ ἐπουρανίῳ μυστηρίῳ, οὐχ ὥς ἄξιος ὑπάρχων, ἀλλ' εἰς τὴν σὴν ἀφορῶν ἀγαθότητα, ταύτην ἀφήμι σοι τὴν φωνήν· Ὁ Θεός, ἰλάσθητί μοι τῷ ἁμαρτωλῷ· ἡμαρτον γὰρ εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμι ἄξιος ἀντοφθαλμῆσαι τῇ ἱερᾷ ταύτῃ καὶ πνευματικῇ τραπεζῇ, ἐφ' ἣ ὁ μονογενής σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, ἐμοὶ τῷ ἁμαρτωλῷ καὶ πάσῃ κηλίδι κατεστιγμένῳ μυστικῶς πρόκειται εἰς θυσίαν· δι' οὗ ταύτην σοι τὴν ἱκετηρίαν προσάγω, τοῦ καταπεμφθῆναί μοι τὸ Πνεῦμά σου τὸ Παράκλητον, ἐνισχύον καὶ καταρτίζον με πρὸς τὴν λειτουργίαν ταύτην καὶ τὴν παρὰ σοῦ μοι ἐπαγγελθεῖσαν φωνὴν ἀκατακρίτως τῷ λαῷ ἐπιφθέγξασθαι ταύτην κατὰξίωσον· ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἄει καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

I. Τοῦ κλήρου μέλλοντος τὴν προέλευσιν ποιῆσθαι, λέγει·

Δόξα τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, τῷ τριαδικῷ καὶ ἐνιαίῳ φωτὶ τῆς μιᾶς Θεότητος, τῆς ἐν Τριάδι μοναδικῶς ὑπαρχούσης καὶ διαιρουμένης ἀδιαιρέτως. Τριάς γὰρ εἷς Θεὸς παντοκράτωρ, οὗ τὴν δόξαν οἱ οὐρανοὶ διηγοῦνται, ἡ δὲ γῆ τὴν αὐτοῦ δεσποτείαν καὶ ἡ θάλασσα τὸ αὐτοῦ κράτος καὶ πᾶσα αἰσθητὴ τε καὶ νοητὴ κτίσις τὴν αὐτοῦ μεγαλειότητα κηρύττει πάντοτε, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἰτα ἄρχεται τῶν εὐχῶν·

Εὐεργέτα καὶ βασιλεῦ τῶν αἰώνων καὶ τῆς κτίσεως ἀπάσης δημιουργέ, πρόσδεξαι προσιοῦσάν σοι διὰ τοῦ Χριστοῦ σου τὴν Ἐκκλησίαν σου· ἐκάστω τὸ συμφέρον ἐκπλήρωσον· ἄγαγε πάντας εἰς τελειότητα καὶ ἀξιόους ἡμᾶς ἀπέργασαι τῆς χάριτος τοῦ ἁγιασμοῦ σου, ἐπισυνάγων ἡμᾶς ἐν τῇ ἁγίᾳ σου καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣν περιεποιήσω τῷ τιμίῳ αἵματι τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ λέγει τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος τῆς εἰσόδου τῆς συνάξεως·

Ὁ Θεός, ὁ προσδεξάμενος Ἄβελ τὰ δῶρα, Νῶε καὶ αὐτῶν τῶν ἁγίων, ὁ πρόσδεξαι καὶ ἐκ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ θυμίαμα τοῦτο εἰς ὁσμὴν εὐωδίας καὶ ἄφρουν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου, ὅτι εὐλογημένος ὑπάρχεις καὶ πρέπει σοι ἡ δόξα σὺν τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ καὶ ἁγίῳ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ Ὅρθοι.

Ὁ μονογενὴς Υἱὸς* καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ* ἀθάνατος ὑπάρχων* καὶ καταδεξάμενος* διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν* σαρκωθῆναι* ἐκ τῆς ἁγίας Θεοτόκου* καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας* ἀτρέπτως ἐνανθρωπήσας* σταυρωθεὶς τε, Χριστὲ ὁ Θεός,* θανάτῳ θάνατον πατήσας* εἰς ὧν τῆς ἁγίας Τριάδος,* συνδοξαζόμενος τῷ Πατρὶ* καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι* σῶσον ἡμᾶς.

Ι. Κατὰ τὴν προέλευσιν ἀπὸ τῶν θυρῶν τῆς ἐκκλησίας ἕως τοῦ θυσιαστηρίου λέγει τὴν εὐχὴν·

Ὁ Θεὸς ὁ παντοκράτωρ, ὁ μεγαλῶνυμος Κύριος, ὁ δοὺς ἡμῖν εἴσοδον εἰς τὰ ἅγια τῶν ἁγίων διὰ τῆς ἐπιδημίας τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἱκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, ἐπειδὴ ἔμφοβοί ἐσμεν καὶ ἔντρομοι, μέλλοντες παρίστασθαι τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ἀλλοίωσον τὰ φρονήματα ἡμῶν πρὸς εὐσέβειαν, ἵνα ἐν καθαρῷ συνειδῶτι προσφέρωμέν σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα, εἰς ἀθέτησιν τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων, εἰς ἰλασμόν παντὸς τοῦ λαοῦ σου· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ

ζωοποιῶ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

ΤΟ ΤΡΙΣΑΓΙΟΝ

Δ. Τὴν συναπτὴν

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁνωθεν εἰρήνης καὶ Θεοῦ φιλανθρωπίας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ὀσιωτάτου πατρὸς ἡμῶν (δεῖνος), τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων

καὶ πανευφήμεων ἀποστόλων, ἐνδόξων προφητῶν
καὶ ἀθλοφόρων μαρτύρων καὶ πάντων τῶν ἁγίων
καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ
πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.
Κύριε, ἐλέησον.

Τὴν εὐχὴν τοῦ τρισαγίου

Οἰκτίρμον καὶ ἐλεῆμον, μακρόθυμε καὶ πολυέλεε καὶ ἀληθινὲ Κύριε, ἐπίβλεψον ἐξ ἐτοίμου κατοικητηρίου σου καὶ ἐπάκουσον ἡμῶν τῶν σῶν ἱκετῶν καὶ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πειρασμοῦ διαβολικοῦ τε καὶ ἀνθρωπίνου καὶ μὴ ἀποστήσης ἀφ' ἡμῶν τὴν σὴν βοήθειαν, μηδὲ βαρυτέρας τῆς ἡμετέρας δυνάμεως παιδείας ἐπαγάγῃς ἡμῖν· ἡμεῖς γὰρ οὐχ ἱκανοὶ πρὸς τὸ νικᾶν τὰ ἀντιπίπτοντα, σὺ δὲ δυνατὸς εἶ, Κύριε, εἰς τὸ σῶζειν ἐκ πάντων τῶν ἐναντιωμάτων· σῶσον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ἐκ τῶν δυσχερῶν τοῦ κόσμου τούτου κατὰ τὴν χρηστότητά σου, ὅπως εἰσελθόντες ἐν καθαρᾷ συνειδήσει πρὸς τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον, τὸν μακάριον καὶ τρισάγιον ὕμνον σὺν ταῖς ἐπουρανίαις δυνάμεσιν ἀκατακρίτως ἀναπέμψωμέν σοι καὶ τὴν εὐάρεστόν σοι καὶ θεῖαν ἐπιτελέσαντες λειτουργίαν, καταξιωθῶμεν τῆς αἰωνίου ζωῆς.

(ἐκφώνως) Ὅτι ἅγιος εἶ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ἐν ἁγίοις κατοικεῖς καὶ ἐπαναπαύῃ καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὸν τρισάγιον ὕμνον ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ἄγιος ὁ Θεός,* ἅγιος ἰσχυρός,* ἅγιος ἀθάνατος,* ἐλέησον ἡμᾶς (γ').

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν. Ἀγία Τριάς,* ἐλέησον ἡμᾶς.

ΤΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

I. Εἰρήνη παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

A. Ἀναγινώσκει τὴν προφητείαν

Προφητείας Ἡσαΐου τὸ ἀνάγνωσμα.

Τάδε λέγει Κύριος· Φωτίζου, φωτίζου, Ἱερουσαλήμ· ἤκει γάρ σου τὸ φῶς καὶ ἡ δόξα Κυρίου ἐπὶ σέ ἀνατέταλκεν. Ἴδου σκότος καλύψει γῆν καὶ γνόφος ἐπ' ἔθνη, ἐπὶ δὲ σέ φανήσεται Κύριος καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ ἐπὶ σέ ὀφθήσεται. Καὶ πορεύσονται βασιλεῖς τῷ φωτί σου καὶ ἔθνη τῇ λαμπρότητί σου. Ἄρον κύκλω τοὺς ὀφθαλμούς σου καὶ ἵδε συνηγμένα τὰ τέκνα σου· ἤκασι πάντες οἱ υἱοί σου μακρόθεν καὶ αἱ θυγατέρες σου ἐπ' ὤμων ἀρθήσονται. Τότε ὄψει καὶ εὐφρανθήσῃ καὶ φοβηθήσῃ καὶ ἐκστήσῃ τῇ καρδίᾳ, ὅτι μεταβαλεῖ εἰς σέ πλοῦτος θαλάσσης καὶ ἐθνῶν καὶ λαῶν· καὶ ἤξουσί σοι ἀγγέλαι καμήλων καὶ καλυψουσί σε κάμηλοι Μαδιὰμ καὶ Γαιφά· πάντες ἐκ Σαβὰ ἤξουσι, φέροντες χρυσίον καὶ λίβανον οἴσουσι καὶ λίθον τίμιον καὶ τὸ σωτήριον Κυρίου εὐαγγελιοῦνται. Καὶ πάντα τὰ πρόβατα Κηδὰρ συναχθήσονται σοι καὶ κριοὶ Ναβαιὼθ ἤξουσί σοι καὶ ἀνενεχθήσεται δεκτὰ ἐπὶ τὸ θυσιαστήριόν μου καὶ ὁ οἶκος τῆς προσευχῆς μου δοξασθήσεται. Τίνες οἶδε ὡς νεφέλαι πέτανται καὶ ὥσει περιστεραιὶ σὺν νεοσσοῖς; Ἐμὲ αἱ νῆσοι ὑπέμειναν καὶ πλοῖα Θαρσεῖς ἐν πρώτοις ἀγαγεῖν τὰ τέκνα σου μακρόθεν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ

τὸν χρυσὸν αὐτῶν μετ' αὐτῶν καὶ διὰ τὸ ὄνομα Κυρίου
τὸ ἅγιον καὶ διὰ τὸ τὸν ἅγιον τοῦ Ἰσραὴλ ἐνδοξὸν εἶναι.
Καὶ οἰκοδομήσουσιν ἄλλογενεῖς τὰ τείχη σου καὶ οἱ βα-
σιλεῖς αὐτῶν παραστήσονται σοι· διὰ γὰρ ὀργήν μου ἐπά-
ταξά σε καὶ διὰ ἔλεον ἠγάπησά σε. Καὶ ἀνοιχθήσονται αἱ
πύλαι σου διαπαντός, ἡμέρας καὶ νυκτός οὐ κλεισθήσον-
ται, εἰσαγαγεῖν πρὸς σέ δύναμιν ἐθνῶν καὶ βασιλεῖς αὐ-
τῶν ἀγομένους· τὰ γὰρ ἔθνη καὶ οἱ βασιλεῖς, οἵτινες οὐ
δουλεύσουσί σοι, ἀπολοῦνται καὶ τὰ ἔθνη ἐρημία ἐρημω-
θήσεται. Καὶ ἡ δόξα τοῦ Λιβάνου πρὸς σέ ἥξει ἐν κυπαρίσ-
σω καὶ πεύκη καὶ κέδρω ἅμα δοξάσαι τὸν τόπον τὸν ἅγιόν
μου· καὶ τὸν τόπον τῶν ποδῶν μου δοξάσω. Καὶ πορεύ-
σονται πρὸς σέ δεδοικότες οἱ υἱοὶ τῶν ταπεινωσάντων σε
καὶ παροξυνάντων σε· καὶ προσκυνήσουσι τὰ ἴχνη τῶν
ποδῶν σου πάντες, οἱ παρώξυνάν σε. Καὶ κληθήσῃ Πόλις
Κυρίου, Σιών ἁγίου Ἰσραὴλ, διὰ τὸ γεγενῆσθαι σε ἐγκα-
ταλελειμμένην καὶ μεμισημένην καὶ οὐκ ἦν ὁ βοηθῶν· καὶ
θήσω σε ἀγαλλίαμα αἰώνιον, εὐφροσύνην γενεαῖς γενεῶν·
καὶ θηλάσεις γάλα ἐθνῶν καὶ πλοῦτον βασιλέων φάγεσαι·
καὶ γνώσῃ, ὅτι ἐγὼ Κύριος ὁ σῶζων σε καὶ ἐξαιρούμενός
σε, ὁ Θεὸς Ἰσραὴλ.

Λ. Τὸ προκείμενον - Ψαλμὸς ρκα΄

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι· Εἰς οἶκον Κυρίου
πορευσόμεθα.

Στίχ. α΄ Ἐστῶτες ἦσαν οἱ πόδες ἡμῶν ἐν ταῖς αὐλαῖς
σου Ἱερουσαλήμ. Ἱερουσαλήμ οἰκοδομουμένη ὡς πόλις,
ἥς ἡ μετοχὴ αὐτῆς ἐπὶ τὸ αὐτό.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. β΄ Ἐκεῖ γὰρ ἀνέβησαν αἱ φυλαί, φυλαὶ Κυρίου,
μαρτύριον τῷ Ἰσραὴλ, τοῦ ἐξομολογήσασθαι τῷ ὀνόματι
Κυρίου· ὅτι ἐκεῖ ἐκάθισαν θρόνοι εἰς κρίσιν, θρόνοι ἐπὶ
οἶκον Δαβίδ.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. γ' Ἐρωτήσατε δὴ τὰ εἰς εἰρήνην τὴν Ἱερουσαλὴμ καὶ εὐθηνία τοῖς ἀγαπῶσί σε· γενέσθω δὴ εἰρήνη ἐν τῇ δυνάμει σου καὶ εὐθηνία ἐν ταῖς πυργοβάρεσί σου.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

Στίχ. δ' Ἕνεκα τῶν ἀδελφῶν μου καὶ τῶν πλησίον μου ἐλάλουν δὴ εἰρήνην περὶ σοῦ· ἕνεκα τοῦ οἴκου Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἐξεζήτησα ἀγαθὰ σοι.

Εὐφράνθην ἐπὶ τοῖς εἰρηκόσι μοι...

A. Ἀναγινώσκει τὸν ἀπόστολον

Καθολικῆς ἐπιστολῆς Ἰακώβου τὸ ἀνάγνωσμα.

Ἰάκωβος, Θεοῦ καὶ Κυρίου Ἰησοῦ Χριστοῦ δοῦλος, ταῖς δώδεκα φυλαῖς ταῖς ἐν τῇ διασπορᾷ χαίρειν. Πᾶσαν χαρὰν ἡγήσασθε, ἀδελφοί μου ὅταν πειρασμοῖς περιπέσητε ποικίλοις, γινώσκοντες ὅτι τὸ δοκίμιον ὑμῶν τῆς πίστεως κατεργάζεται ὑπομονήν· ἡ δὲ ὑπομονὴ ἔργον τέλειον ἐχέτω, ἵνα ᾖτε τέλειοι καὶ ὀλόκληροι ἐν μηδενὶ λειπόμενοι. Εἰ δέ τις ὑμῶν λείπεται σοφίας, αἰτείτω παρὰ τοῦ διδόντος Θεοῦ πᾶσιν ἀπλῶς καὶ μὴ ὀνειδίζοντος καὶ δοθήσεται αὐτῷ. Αἰτείτω δὲ ἐν πίστει, μηδὲν διακρινόμενος· ὁ γὰρ διακρινόμενος ἔοικε κλύδωνι θαλάσσης ἀνεμιζομένῳ καὶ ῥιπιζομένῳ. Μὴ γὰρ οἰέσθω ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος ὅτι λήψεται τι παρὰ τοῦ Κυρίου. Ἀνὴρ δίψυχος, ἀκατάστατος ἐν πάσαις ταῖς ὁδοῖς αὐτοῦ. Καυχάσθω δὲ ὁ ἀδελφός ὁ ταπεινός ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ, ὅτι ὡς ἄνθος χόρτου παρελεύσεται. Ἀνέτειλε γὰρ ὁ ἥλιος σὺν τῷ καύσωνι καὶ ἐξήρανε τὸν χόρτον καὶ τὸ ἄνθος αὐτοῦ ἐξέπεσε καὶ ἡ εὐπρέπεια τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἀπώλετο· οὕτω καὶ ὁ πλούσιος ἐν ταῖς πορείαις αὐτοῦ μαρανθήσεται. Μακάριος ἄνθρωπος ὃς ὑπομένει πειρασμόν, ὅτι δοκιμος γενόμενος λήψεται τὸν στέφανον τῆς ζωῆς, ὃν ἐπηγγείλατο ὁ Κύριος τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν. Μηδεὶς πειραζόμενος λεγέτω, ὅτι ἀπὸ τοῦ Θεοῦ πειράζομαι· ὁ γὰρ Θεὸς ἀπειραστός ἐστι κακῶν, πειράζει δὲ αὐτὸς οὐδένα. Ἐκαστος δὲ πειράζεται ὑπὸ τῆς ἰδίας ἐπι-

θυμίας ἐξελκόμενος καὶ δελεαζόμενος. Εἴτα ἡ ἐπιθυμία συλλαβοῦσα τίκτει ἁμαρτίαν· ἡ δὲ ἁμαρτία ἀποτελεσθεῖσα ἀποκύει θάνατον. Μὴ πλανᾶσθε, ἀδελφοί μου ἀγαπητοί. Πᾶσα δόσις ἀγαθὴ καὶ πᾶν δῶρημα τέλειον, ἄνωθὲν ἐστι καταβαῖνον ἀπὸ τοῦ Πατρὸς τῶν φώτων, παρ' ᾧ οὐκ ἔστι παραλλαγή ἢ τροπῆς ἀποσκίασμα. Βουληθεὶς ἀπεκύησεν ἡμᾶς λόγῳ ἀληθείας εἰς τὸ εἶναι ἡμᾶς ἀπαρχὴν τινα τῶν αὐτοῦ κτισμάτων.

Ι. Τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος πρὸ τοῦ Εὐαγγελίου

Σοὶ τῷ πεπληρωμένῳ πάσης εὐωδίας καὶ εὐφροσύνης, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ἐξ ὧν δέδωκας ἡμῖν προσφέρομεν τὸ θυμίαμα τοῦτο· ἀναληφθῆτω δὴ, δεόμεθά σου, ἐκ τῶν πενιχρῶν ἡμῶν χειρῶν εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ λαοῦ σου· χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιланθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Λ. Τὸ ἀλληλουάριον - Ψαλμὸς πς'

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. α' Οἱ θεμέλιοι αὐτοῦ ἐν τοῖς ὄρεσι τοῖς ἁγίοις· ἀγαπᾷ Κύριος τὰς πύλας Σιών ὑπὲρ πάντα τὰ σκηνώματα Ἰακώβ.

Ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα, ἀλληλούϊα.

Στίχ. β' Δεδοξασμένα ἐλαλήθη περὶ σοῦ, ἡ πόλις τοῦ Θεοῦ· μνησθήσομαι Ῥαάβ καὶ Βαβυλῶνος τοῖς γινώσκουσί με· καὶ ἰδοὺ ἀλλόφυλοι καὶ Τύρος καὶ λαὸς τῶν Αἰθιό-

πων, οὗτοι ἐγενήθησαν ἐκεῖ.

Ἀλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Στίχ. γ' Μήτηρ Σιών, ἔρεϊ ἄνθρωπος καὶ ἄνθρωπος ἐγενήθη ἐν αὐτῇ καὶ αὐτὸς ἐθεμελίωσεν αὐτὴν ὁ Ὑψιστος.

Ἀλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Στίχ. δ' Κύριος διηγήσεται ἐν γραφῇ λαῶν καὶ ἀρχόντων τούτων τῶν γεγεννημένων ἐν αὐτῇ ὡς εὐφραινομένων πάντων ἡ κατοικία ἐν σοί.

Ἀλληλούϊα, ἄλληλούϊα, ἄλληλούϊα.

Δ. Μετὰ τὸ ἄλληλούϊα λέγει τὴν ἐκτενῆ

Εἰπωμεν πάντες· Κύριε, ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Κύριε παντοκράτορ, ἐπουράνιε, ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν δεόμεθα, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (τοῦ δεῖνος) πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου καὶ νίκης αὐτῶν δεόμεθα.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως καὶ τῆς

βασιλευούσης, πάσης πόλεως καὶ χώρας δεόμεθα.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Λ. Ὑπὲρ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου καὶ ἀνάγκης, αἰχμαλωσίας, πικροῦ θανάτου καὶ τῶν ἀνομιῶν ἡμῶν δεόμεθά σου, ἐπάκουσον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Λ. Καὶ ὑπὲρ τοῦ περιστῶτος λαοῦ καὶ ἀπεκδεχομένου τὸ παρὰ σοῦ πλούσιον καὶ μέγα ἔλεος ἱκετεύομέν σε, σπλαγχνίσθητι καὶ ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Δ. Σῶσον, ὁ Θεός, τὸν λαόν σου καὶ εὐλόγησον τὴν κληρονομίαν σου, ἐπίσκεψαι τὸν κόσμον σου ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς, ὕψωσον κέρας χριστιανῶν τῇ δυνάμει τοῦ τιμίου καὶ ζωοποιοῦ σταυροῦ, τῇ πρεσβείᾳ τῆς πανάγνου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου, τοῦ προδρόμου καὶ τῶν ἀποστόλων σου καὶ πάντων τῶν ἁγίων σου, ἱκετεύομέν σε, πολυέλεε Κύριε, ἐπάκουσον ἡμῶν δεομένων σου καὶ ἐλέησον.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

Ι. Τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου

Ἐλλαμψον ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν, φιλάνθρωπε Κύριε, τὸ τῆς σῆς γνώσεως ἀκήρατον φῶς καὶ τοὺς τῆς διανοίας ἡμῶν διάνοιξον ὀφθαλμοὺς εἰς τὴν τῶν εὐαγγελικῶν κηρυγμάτων σου κατανόησιν· ἔνθες ἡμῖν καὶ τὸν τῶν μακαρίων σου ἐντολῶν φόβον, ἵνα τὰς σαρκικὰς ἐπιθυμίας καταπατήσαντες πνευματικὴν πολιτείαν μετέλθω-

μεν, πάντα πρὸς εὐαρέστησιν σὴν καὶ φρονοῦντες καὶ πράττοντες·

(ἐκφώνως) σὺ γὰρ εἶ ὁ εὐαγγελισμὸς καὶ ὁ φωτισμὸς, σωτὴρ καὶ φύλαξ τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν, ὁ Θεός, καὶ ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὁρθοί, ἀκούσωμεν τοῦ ἁγίου Εὐαγγελίου.

Ι. Εἰρήνη παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναγνώσει.

Ἐκ τοῦ κατὰ Λουκᾶν ἁγίου Εὐαγγελίου τὸ ἀνάγνωσμα.

Εἶπεν ὁ Κύριος· Ὅταν ἴδητε κυκλουμένην ὑπὸ στρατοπέδων τὴν Ἱερουσαλήμ, τότε γινώτε ὅτι ἤγγικεν ἡ ἐρήμωσις αὐτῆς. Τότε οἱ ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φευγέτωσαν εἰς τὰ ὄρη καὶ οἱ ἐν μέσῳ αὐτῆς ἐκχωρείτωσαν καὶ οἱ ἐν ταῖς χώραις μὴ εἰσερχέσθωσαν εἰς αὐτήν, ὅτι ἡμέραι ἐκδικήσεως αὐταί εἰσι, τοῦ πληρωθῆναι πάντα τὰ γεγραμμένα. Οὐαὶ δὲ ταῖς ἐν γαστρὶ ἐχούσαις καὶ ταῖς θηλαζούσαις ἐν ἐκείναις ταῖς ἡμέραις· ἔσται γὰρ ἀνάγκη μεγάλη ἐπὶ τῆς γῆς καὶ ὀργὴ ἐν τῷ λαῷ τούτῳ. Καὶ πεσοῦνται στόματι μαχαίρας καὶ αἰχμαλωτισθήσονται εἰς πάντα τὰ ἔθνη· καὶ Ἱερουσαλήμ ἔσται πατουμένη ὑπὸ ἐθνῶν, ἄχρι πληρωθῶσι καιροὶ ἐθνῶν. Καὶ ἔσται σημεῖα ἐν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ ἄστροις καὶ ἐπὶ γῆς συνοχὴ ἐθνῶν ἐν ἀπορίᾳ, ἠχούσης θαλάσσης καὶ σάλου, ἀποψυχόντων ἀνθρώπων ἀπὸ φόβου καὶ προσδοκίας τῶν ἐπερχομένων τῇ οἰκουμένῃ· αἱ γὰρ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν σαλευθήσονται. Καὶ τότε ὄψονται τὸν υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐν νεφέλῃ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς. Ἀρχομένων δὲ τούτων

γίνεσθαι, ἀνακύψατε καὶ ἐπάρατε τὰς κεφαλὰς ὑμῶν, διότι ἐγγίζει ἡ ἀπολύτρωσις ὑμῶν.

Λ. Δόξα σοι, Κύριε.

Δ. Ὅτε πληροῦται τὸ Εὐαγγέλιον, λέγει·

Σχολάσωμεν ἐκτενῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ ἐνώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (δεῖνος) πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης καὶ ἐπαναστάσεως ἐχθρῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἡμέραν πᾶσαν τελείαν, ἁγίαν, εἰρηνικὴν καὶ ἀναμάρτητον οἱ πάντες παρὰ τοῦ Κυρίου διελθεῖν αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Ἄγγελον εἰρήνης, πιστὸν ὁδηγόν, φύλακα τῶν ψυχῶν καὶ τῶν σωμάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Συγγνώμην καὶ ἄφεσιν τῶν ἁμαρτιῶν καὶ τῶν

πλημμελημάτων ἡμῶν παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὰ καλὰ καὶ συμφέροντα ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν καὶ εἰρήνην τῷ κόσμῳ παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τὸν ὑπόλοιπον χρόνον τῆς ζωῆς ἡμῶν ἐν εἰρήνῃ καὶ ὑγείᾳ ἐκτελέσαι ἡμᾶς παρὰ τοῦ Κυρίου αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Χριστιανὰ τὰ τέλη τῆς ζωῆς ἡμῶν, ἀνώδυνα καὶ ἀνεπαίσχυντα καὶ καλὴν ἀπολογίαὶν τὴν ἐπὶ τοῦ φοβεροῦ καὶ φρικτοῦ βήματος τοῦ Χριστοῦ αἰτησώμεθα.

Λ. Παράσχου, Κύριε.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν θείων καὶ πανευφύμων ἀποστόλων, ἐνδόξων προφητῶν καὶ ἄθλοφόρων μαρτύρων μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Τὴν εὐχὴν μετὰ τὸ ἅγιον Εὐαγγέλιον

Ὁ ἐνηχήσας ἡμῖν, Θεός, τὰ θεῖά σου καὶ σωτήρια λόγια, φώτισον τὰς ψυχὰς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν εἰς τὴν τῶν προαναγνωσθέντων κατάλη-

ψιν, ὥς μὴ μόνον ἀκροατὰς ὀφθῆναι τῶν πνευματικῶν ἁσμάτων, ἀλλὰ καὶ ποιητὰς πράξεων ἀγαθῶν, πίστιν μετερχομένους ἀνύπουλον, βίον ἄμεμπτον, πολιτείαν ἀνέγκλητον·

(ἐκφώνως) ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει·

Δέσποτα ζωοποιε καὶ τῶν ἀγαθῶν χορηγέ, ὁ δοὺς τοῖς ἀνθρώποις τὴν μακαρίαν ἐλπίδα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστόν, καταξίωσον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἁγιασμῷ καὶ ταύτην σοι τὴν θείαν ἐπιτελέσαι λειτουργίαν, εἰς ἀπόλαυσιν τῆς μελλούσης μακαριότητος·

(ἐκφώνως) ὅπως ὑπὸ τοῦ κράτους σου πάντοτε φυλαττόμενοι καὶ εἰς φῶς ἀληθείας ὀδηγούμενοι, σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπωμεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΑΠΟΛΥΣΙΣ ΤΩΝ ΚΑΤΗΧΟΥΜΕΝΩΝ

Δ. Μή τις τῶν κατηχουμένων, μή τις τῶν ἀμυήτων,

μή τις τῶν μὴ δυναμένων ἡμῖν συνδεθῆναι.

Ἀλλήλους ἐπίγνωτε· τὰς θύρας· ὀρθοὶ πάντες.

ΠΡΟΣΚΟΜΙΔΗ

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.

Λ. Σιγήσατω πᾶσα σὰρξ βροτεία* καὶ στήτω μετὰ φόβου καὶ τρόμου* καὶ μηδὲν γήινον ἐν ἑαυτῇ λογιζέσθω.* ὁ γὰρ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων,* Χριστὸς ὁ Θεὸς ἡμῶν,* προέρχεται σφαγιασθῆναι* καὶ δοθῆναι εἰς βρῶσιν τοῖς πιστοῖς.* προηγοῦνται δὲ τούτου* οἱ χοροὶ τῶν ἀγγέλων* μετὰ πάσης ἀρχῆς καὶ ἐξουσίας,* τὰ πολυόμματα χειρουβὶμ* καὶ τὰ ἑξαπτέρυγα σεραφίμ,* τὰς ὄψεις καλύπτοντα* καὶ βοῶντα τὸν ὕμνον.* Ἀλληλούϊα.

Ι. Προερχομένων τῶν ἁγίων, βαστάζων τὸν τίμιον καὶ θεῖον σταυρόν, εὐχεται τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου καὶ οὐρανοβάμονος Διονυσίου

Τὸ φρικτὸν σου, Κύριε, καταλαβόντες δάπεδον, θαμβούμεθα τὸ πρόσωπον, τῇ λαμπρᾷ σου τραπέζῃ προσερχόμενοι καὶ πέλας τοῦ φοβεροῦ σου γινόμενοι βήματος κλονούμεθα τῷ παλμῷ, τὰ μέλη βραττόμενοι, ἀνεφικτον ἱερὸν θῦμα προσάγοντες· τίς γὰρ τῶν γηγενῶν προσηλωμένος τοῖς πάθεσιν ἀξίως τηλικούτων μυστηρίων ἐφάψασθαι δύναται; ἀφαιρεῖται γὰρ τὴν παρρησίαν τὸ τῆς φύσεως

ἄστατον καὶ συνειδήσεις ἐναγεῖς τῷ
νῷ κατεργάζεται καὶ σκότος ἐπάγει
τῆς ψυχῆς τῷ βλέμματι ἄσεμνος πο-
λιτεία καὶ βίος ἐπίμωμος· ὅθεν δε-
δίαμεν καὶ τῷ φόβῳ κλονούμεθα,
μήπως ἀναξίως τῶν δώρων ἀψάμε-
νοι, τρέψωμεν καθ' ἑαυτῶν τὸ θεῖον
εἰς ἐκδίκησιν. Δι' ὃ καθικετεύομεν
τὴν φιланθρωπίαν σου· δὸς ἡμῖν ἀδε-
ῶς τῶν ἁγίων σου μυστηρίων ἐφά-
ψασθαι καὶ ἐνδυνάμωσον ἡμᾶς ψυχῇ
καὶ σώματι καὶ χάρισαι ἡμῖν ἀμώ-
μως ἱεουργῆσαι τῇ σῇ ἀρρήτῳ ду-
νάμει· πάντα γὰρ διὰ σοῦ γίνεται
καὶ πρέπει σοι πᾶσα δόξα, τιμὴ καὶ
μεγαλοπρέπεια, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν
καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώ-
νων· ἀμήν.

**Καὶ συνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ θεσπεσίου Βα-
σιλείου**

Οὐδεὶς ἄξιος τῶν συνδεδεμένων
ταῖς σαρκικαῖς ἐπιθυμίαις καὶ ἡδο-
ναῖς προσέρχεσθαι ἢ προσεγγίζειν
ἢ λειτουργεῖν σοι, βασιλεῦ τῆς δό-
ξης· τὸ γὰρ διακονῆσαί σοι μέγα καὶ
φοβερὸν καὶ ταῖς ἐπουρανίοις δυνά-
μεσιν ἀπρόσιτον· ἀλλ' ὅμως διὰ τὴν
ἄμετρόν σου φιланθρωπίαν ἀτρέπτως

καὶ ἀναλλοιώτως γέγονας ἄνθρωπος
καὶ ἀρχιερεὺς ἡμῶν ἐχρημάτισας καὶ
τῆς λειτουργικῆς καὶ ἀναιμάκτου θυ-
σίας τὴν ἱερουργίαν ἡμῖν παρέδωκας,
ὥς δεσπότης τῶν ἀπάντων. Σὺ γάρ,
Κύριε, δεσπόζεις τῶν ἐπουρανίων καὶ
ἐπιγείων καὶ καταχθονίων, ὁ ἐπὶ
θρόνου χερουβικοῦ ἐποχούμενος, ὁ
τῶν σεραφὶμ κύριος καὶ βασιλεὺς
τοῦ Ἰσραὴλ, ὁ μόνος ἅγιος καὶ ἐν
ἁγίοις ἀναπαύομενος. Σὲ δυσωπῶ
τὸν μόνον ἀγαθὸν καὶ εὐήκοον, ἐπί-
βλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἀχρεῖον δοῦλόν
σου καὶ ἰκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ
παναγίου σου Πνεύματος, ἐνδεδυμέ-
νον τὴν τῆς ἱερατείας χάριν, παρα-
στῆναι τῇ ἁγίᾳ σου ταύτῃ τραπέζῃ
καὶ ἱερουργῆσαι τὸ ἅγιόν σου σῶμα
καὶ τὸ τίμιόν σου αἷμα. Σοὶ γάρ
κλίνω τὸν ἑμαυτοῦ αὐχένα καὶ δέο-
μαί σου· μὴ ἀποστρέψῃς τὸ πρό-
σωπόν σου ἀπ' ἐμοῦ, μηδὲ ἀποδοκι-
μάσῃς με ἐκ παίδων σου, ἀλλ' ἀξιώ-
σον προσενεχθῆναί σοι τὰ δῶρα ταῦ-
τα καὶ δι' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ καὶ
ἐλαχίστου δούλου σου· σὺ γάρ εἰ
ὁ προσφέρων καὶ προσφερόμενος καὶ
δεχόμενος, Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ
σοὶ τὴν δόξαν ἀναπέμπομεν σὺν τῷ
ἀνάρχῳ σου Πατρὶ καὶ τῷ παναγίῳ

καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ι. Ὅτε τεθῶσιν ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ τὰ ἅγια δῶρα πρὸ τοῦ καυθῆναι αὐτὰ μετὰ τῆς νεφέλης, εὐχεται τὴν εὐχὴν τῆς προθέσεως·

Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ τὸν οὐράνιον ἄρτον, τὴν τροφήν τοῦ παντὸς κόσμου, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξαποστείλας σωτῆρα καὶ λυτρωτὴν καὶ εὐεργέτην, εὐλογοῦντα καὶ ἁγιάζοντα ἡμᾶς, αὐτὸς εὐλόγησον τὴν πρόθεσιν ταύτην καὶ πρόσδεξαι αὐτὴν εἰς τὸ ὑπερουράνιον σου θυσιαστήριον· μνημόνευσον ὡς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος τῶν προσενεγκάντων καὶ δι' οὓς προσήνεγκαν καὶ χάρισαι αὐτοῖς πάντα τὰ πρὸς σωτηρίαν αἰτήματα καὶ ἡμᾶς ἀκατακρίτους διαφύλαξον ἐν τῇ ἱεουργίᾳ τῶν θείων σου μυστηρίων· ὅτι ἡγίασται καὶ δεδόξασται τὸ πάντιμον καὶ μεγαλοπρεπὲς ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐτι τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Εὐχεται τὴν εὐχὴν τοῦ θυμιάματος

Δέσποτα παντοκράτορ, βασιλεῦ τῆς δόξης, ὁ Θεὸς ὁ εἰδὼς τὰ πάντα πρὶν γενέσεως αὐτῶν, αὐτὸς πάρεσο ἡμῖν ἐν τῇ ἁγίᾳ ὥρᾳ ταύτῃ ἐπικαλουμένοις σε καὶ λύτρωσαι ἡμᾶς ἀπὸ αἰσχύνης

παραπτωμάτων, κάθαρων ἡμῶν τὸν νοῦν καὶ τὰ φρονήματα ἀπὸ μιαρῶν ἐπιθυμιῶν καὶ κοσμικῆς ἀπάτης καὶ πάσης διαβολικῆς ἐνεργείας καὶ πρόσδεξαι ἐκ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὸ θυμίαμα τοῦτο εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ὡς προσεδέξω τὴν προσφορὰν Ἀβελ καὶ Νῶε καὶ Ἀαρὼν καὶ Σαμουὴλ καὶ πάντων καὶ ἁγίων σου, ρύόμενος ἡμᾶς ἀπὸ παντὸς πονηροῦ πράγματος καὶ σῶζων εἰς τὸ πάντοτε εὐαρεστεῖν καὶ προσκυνεῖν καὶ δοξάζειν σὲ τὸν Πατέρα καὶ τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΤΟ ΣΥΜΒΟΛΟΝ ΤΗΣ ΠΙΣΤΕΩΣ

Δ. Ἐν σοφίᾳ Θεοῦ πρόσχωμεν.

Ι. Καλύπτει τὰ ἅγια μετὰ τῆς νεφέλης καὶ ἄρχεται

Πιστεύω εἰς ἓνα Θεόν,

Ι.-Λ. Πατέρα παντοκράτορα,* ποιητὴν οὐρανοῦ καὶ γῆς,* ὁρατῶν τε πάντων καὶ ἀοράτων.* Καὶ εἰς ἓνα Κύριον Ἰησοῦν Χριστόν,* τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ τὸν μονογενῆ,* τὸν ἐκ τοῦ Πατρὸς γεννηθέντα* πρὸ πάντων τῶν αἰώνων.* φῶς ἐκ φωτός,* Θεὸν ἀληθινόν* ἐκ Θεοῦ ἀληθινοῦ* γεννηθέντα, οὐ ποιηθέντα,* ὁμοούσιον τῷ Πατρί,* δι' οὗ τὰ πάντα ἐγένετο.* Τὸν δι' ἡμᾶς τοὺς ἀνθρώπους* καὶ διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν* κατελθόντα ἐκ τῶν οὐρανῶν* καὶ σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος ἁγίου* καὶ Μαρίας τῆς παρθένου* καὶ ἐνανθρω-

πήσαντα.* Σταυρωθέντα τε ὑπὲρ ἡμῶν* ἐπὶ Ποντίου Πιλάτου* καὶ παθόντα καὶ ταφέντα* καὶ ἀναστάντα τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ,* κατὰ τὰς Γραφάς.* Καὶ ἀνελθόντα εἰς τοὺς οὐρανοὺς* καὶ καθεζόμενον ἐκ δεξιῶν τοῦ Πατρὸς* καὶ πάλιν ἐρχόμενον μετὰ δόξης* κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς,* οὗ τῆς βασιλείας οὐκ ἔσται τέλος.* Καὶ εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον,* τὸ Κύριον,* τὸ ζωοποιόν,* τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον,* τὸ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον* καὶ συνδοξαζόμενον,* τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν προφητῶν.* Εἰς μίαν, ἁγίαν,* καθολικὴν* καὶ ἀποστολικὴν Ἐκκλησίαν.* Ὁμολογῶ ἓν βάπτισμα εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν.* Προσδοκῶ ἀνάστασιν νεκρῶν* καὶ ζωὴν τοῦ μέλλοντος αἰῶνος.* ἀμήν.

ΑΣΠΑΣΜΟΣ - ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Δ. Στῶμεν καλῶς· ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.
Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Ι. Τὴν εὐχὴν τοῦ ἀσπασμοῦ

Ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ἀξιῶς ἡμᾶς ἀπέργασαι τῆς ὥρας ταύτης τοὺς ἀναξίους, φιλάνθρωπε, ἵνα, καθαρεύοντες παντὸς δόλου καὶ πάσης ὑποκρίσεως, ἐνωθῶμεν ἀλλήλοις τῷ τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἀγάπης συνδέσμῳ, βεβαιούμενοι τῷ τῆς σῆς θεογνωσίας ἁγιασμῷ διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωο-

ποιῶ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶ-
νας τῶν αἰώνων.

(ἐκφώνως) "Ὅτι Θεὸς εἰρήνης, ἐλέους, ἀγά-
πης, οἰκτιρμῶν καὶ φιланθρωπίας ὑπάρχεις καὶ
ὁ μονογενὴς σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ
πανάγιον, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν
αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Ἀσπασώμεθα ἀλλήλους ἐν φιλήματι ἁγίῳ.

Καὶ μετὰ τὸ δοθῆναι τὴν ἀγάπην

Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Ἐπικλινόμενος λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Ὁ μόνος Κύριος καὶ ἐλεήμων Θεός, τοῖς κλί-
νουσι τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου
σου θυσιαστηρίου καὶ ἐπιζητοῦσι τὰς παρὰ σοῦ
πνευματικὰς δωρεὰς ἐξαπόστειλον τὴν χάριν σου
τὴν ἀγαθὴν καὶ εὐλόγησον πάντας ἡμᾶς ἐν πάσῃ
εὐλογίᾳ πνευματικῇ καὶ ἀναφαιρέτῳ, ὁ ἐν ὑψηλοῖς
κατοικῶν καὶ τὰ ταπεινὰ ἐφορῶν.

(ἐκφώνως) "Ὅτι αἰνετὸν καὶ προσκυνητὸν καὶ
ὑπερένδοξον ὑπάρχει τὸ πανάγιον ὄνομά σου,
τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύμα-
τος, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ἀρχὴ τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ καὶ κλητοῦ ἀποστόλου καὶ δικαίου

ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΑΣΤΙΚΑΙ ΔΕΗΣΕΙΣ

Λ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Πρῶτον ἐπεύχεται τοῖς συμπαρισταμένοις λέγων·

Ὁ Κύριος εὐλογήσει πάντας ἡμᾶς καὶ συνδιακονήσει καὶ ἁγίους ποιήσει τῆς παραστάσεως τοῦ ἁγίου αὐτοῦ θυσιαστηρίου καὶ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ ἁγίου αὐτοῦ Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Εἶτα λέγει καθ' ἑαυτὸν ἱστάμενος·

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία (γ').

Κύριε, τὰ χεῖλη μου ἀνοίξεις καὶ τὸ στόμα μου ἀναγγελεῖ τὴν αἴνεσίν σου (γ').

Πληρωθήτω τὸ στόμα μου αἰνέσεως, ὅπως ὑμνήσω τὴν δόξαν σου, ὅλην τὴν ἡμέραν τὴν μεγαλοπρέπειάν σου (γ'),

τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ κλίνας ἔνθεν καὶ ἔνθεν λέγει πρὸς τοὺς συλλειτουργοὺς·

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἑμοῖ καὶ ὑψώσωμεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Κ. Πνεῦμα ἅγιον ἐπελεύσεται ἐπὶ σὲ καὶ δύνάμεις Ὑψίστου ἐπισκιάσει σοι.

Μνήσθητι ἡμῶν, δέσποτα.

Ι. Μνησθείη ὑμῶν Κύριος ἐν τῇ βασιλείᾳ τῶν οὐρανῶν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας, τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Ἀρχεται τῆς καθολικῆς συναπτῆς

Ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Σῶσον, ἐλέησον, οἰκτίρησον καὶ διαφύλαξον ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ σῇ χάριτι.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁνωθεν εἰρήνης καὶ Θεοῦ φιλανθρωπί-
ας καὶ σωτηρίας τῶν ψυχῶν ἡμῶν τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς εἰρήνης τοῦ σύμπαντος κόσμου καὶ
ένώσεως πασῶν τῶν ἁγίων Ἐκκλησιῶν τοῦ Κυ-
ρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας μόνης ταύτης καὶ τῆς καθολι-
κῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ γῆς πε-
ράτων μέχρι τῶν περάτων αὐτῆς τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ σωτηρίας καὶ ἀντιλήψεως (τοῦ δεινός) τοῦ
ἁγιωτάτου ἡμῶν πατριάρχου, παντὸς τοῦ κλήρου
καὶ τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν εὐσεβεστάτων καὶ θεοστέπτων ὀρθο-
δόξων ἡμῶν βασιλέων, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ

τοῦ στρατοπέδου αὐτῶν καὶ τῆς οὐρανόθεν βοή-
θειας, σκέπης καὶ νίκης αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεη-
θώμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πό-
λεως καὶ τῆς βασιλευούσης, πάσης πόλεως καὶ
χωράς καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ εὐλαβείᾳ
Θεοῦ οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ ἀσφαλείας
αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν καρποφορούντων καὶ καλλιεργούν-
των ἐν ταῖς ἁγίαις τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ με-
μνημένων τῶν πενήτων, χηρῶν καὶ ὀρφανῶν, ξέ-
νων καὶ ἐπιδεομένων καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν
ὥστε τοῦ μνημονεύειν αὐτῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς
τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐν γήρᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ ὄντων, νοσοῦν-
των, καμνόντων καὶ τῶν ὑπὸ πνευμάτων ἀκα-
θάρτων ἐνοχλουμένων, τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ τα-
χείας ἰάσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ ἀγνείᾳ καὶ ἀσκήσει
καὶ ἐν σεμνῷ γάμῳ διαγόντων καὶ τῶν ἐν ὄρεσι
καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς ἀγωνιζο-
μένων ὁσίων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου
δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ πλεόντων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων
χριστιανῶν καὶ τῶν ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ ἐξο-
ρίαις καὶ ἐν φυλακαῖς καὶ πικραῖς δουλείαις
όντων ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκά-
στου εἰς τὰ οἰκεῖα μετὰ χαρᾶς τοῦ Κυρίου δεη-
θῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν παρόντων καὶ συνευχομένων ἡμῖν
ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ ὥρᾳ καὶ ἐν παντὶ καιρῷ πα-
τέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, σπουδῆς, καμάτου
καὶ προθυμίας αὐτῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ πάσης ψυχῆς χριστιανῆς θλιβομένης
καὶ καταπονουμένης, ἐλέους καὶ βοηθείας Θεοῦ
ἐπιδεομένης καὶ ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων,
υγείας τῶν ἀσθενούντων, ἀναρρύσεως τῶν αἰχμα-
λώτων, ἀναπαύσεως τῶν προκεκοιμημένων πα-
τέρων τε καὶ ἀδελφῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν καὶ συγχωρήσεως
πλημμελημάτων ἡμῶν καὶ τοῦ ῥυσθῆναι ἡμᾶς
ἀπὸ πάσης θλίψεως, ὀργῆς, κινδύνου, ἀνάγκης
καὶ ἐπαναστάσεως ἐθνῶν τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ἐκτενέστερον ὑπὲρ εὐκρασίας ἀέρων, ὄμβρων
εἰρηνικῶν, δρόσων ἀγαθῶν, καρπῶν εὐφορίας,
τελείας εὐετηρίας καὶ ὑπὲρ τοῦ στεφάνου τοῦ
ἐνιαυτοῦ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τοῦ εἰσακουσθῆναι καὶ εὐπρόσδεκτον γενέσθαι τὴν δέησιν ἡμῶν ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ καταπεμφθῆναι ἡμῖν πλούσια τὰ ἐλέη καὶ τοὺς οἰκτιρμοὺς αὐτοῦ ἐπὶ πάντα ἡμᾶς καὶ τοῦ καταξιωθῆναι πάντα τῆς βασιλείας τῶν οὐρανῶν ἐκτενῶς δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, τῶν ἁγίων καὶ μακαρίων Ἰωάννου τοῦ ἐνδόξου προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ, τῶν ἁγίων ἀποστόλων, Στεφάνου τοῦ πρωτοδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος, Μωυσέως, Ἀαρών, Ἡλιοῦ, Ἐλισσαίου, Σαμουήλ, Δαβίδ, Δανιήλ τῶν προφητῶν καὶ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσωμεν, ὅπως εὐχαῖς καὶ πρεσβείαις αὐτῶν οἱ πάντες ἐλεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Καὶ ὑπὲρ τῶν προκειμένων τιμίων καὶ ἐπουρανίων, ἀρρήτων, ἀχράντων, ἐνδόξων, φοβερῶν, φρικτῶν, θείων δώρων καὶ σωτηρίας τοῦ παρестῶτος καὶ προσφέροντος αὐτὰ τιμίου πατρὸς ἡμῶν καὶ ἱερέως (δεῖνος) Κυρίου τὸν Θεὸν ἡμῶν ἱκετεύσωμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον (γ').

I. Τοῦ διακόνου λέγοντος τὴν καθολικὴν ὁ ἱερεὺς κλίνων λέγει καθ' ἑαυτὸν τὴν εὐχὴν τῆς προσκομιδῆς τοῦ ἁγίου Ἰακώβου

Ὁ ἐπισκεψάμενος ἡμᾶς ἐν ἐλέει

καὶ οἰκτιρμοῖς, δέσποτα Κύριε, καὶ
χαρισάμενος παρρησίαν ἡμῖν τοῖς
ταπεινοῖς καὶ ἁμαρτωλοῖς καὶ ἀνα-
ξίοις δούλοις σου παριστάναι τῷ ἁγίῳ
σου θυσιαστηρίῳ καὶ προσφέρειν σοι
τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ ἀναίμακτον
θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτη-
μάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοη-
μάτων, ἐπίβλεψον ἐπ' ἐμέ τὸν ἀ-
χρεῖον δοῦλόν σου καὶ ἐξάλειψόν
μου τὰ παραπτώματα διὰ τὴν σὴν
εὐσπλαγχνίαν καὶ καθάρισόν μου τὰ
χείλη καὶ τὴν καρδίαν ἀπὸ παντὸς
μολυσμοῦ σαρκός τε καὶ πνεύματος
καὶ ἀπόστησον ἀπ' ἐμοῦ πάντα λο-
γισμὸν αἰσχροὺς τε καὶ ἀσύνητον· καὶ
ἐκάνωσόν με τῇ δυνάμει τοῦ πανα-
γίου σου Πνεύματος εἰς τὴν λει-
τουργίαν ταύτην καὶ πρόσδεξαί με
διὰ τὴν ἀγαθότητά σου, προσεγγί-
ζοντα τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ·
καὶ εὐδόκησον, Κύριε, δεκτὰ γενέ-
σθαι τὰ προσαγόμενά σοι δῶρα ταῦ-
τα διὰ τῶν ἡμετέρων χειρῶν, συγκα-
ταβαίνων ταῖς ἐμαῖς ἀσθενείαις, καὶ
μὴ ἀπορρίψῃς με ἀπὸ τοῦ προσώπου
σου μηδὲ βδελύξῃ τὴν ἐμὴν ἀνα-
ξιότητα, ἀλλ' ἐλέησόν με, ὁ Θεός,
κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου καὶ κατὰ
τὸ πλῆθος τῶν οἰκτιρμῶν σου πα-

ρένεγκε τὰ ἀνομήματά μου, ἵνα ἀκατακρίτως προσελθὼν κατενώπιον τῆς δόξης σου, καταξιωθῶ τῆς σκέπης τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τῆς ἐλλάμψεως τοῦ παναγίου σου Πνεύματος καὶ μὴ ὡς δοῦλος ἁμαρτίας ἀποδόκιμος γένωμαι, ἀλλ' ὡς δοῦλος σὸς εὕρω χάριν καὶ ἔλεος καὶ ἄφεσιν ἁμαρτιῶν ἐν τῷ νῦν καὶ ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Ναί, δέσποτα παντοκράτορ, παντοδύναμε Κύριε, εἰσάκουσον τῆς δεήσεώς μου καὶ χάρισαί μοι τὴν ἀμνηστίαν τῶν κακῶν μου· σὺ γὰρ εἶ ὁ τὰ πάντα ἐνεργῶν ἐν πᾶσι καὶ τὴν παρὰ σοῦ πάντες ἐπιζητοῦμεν ἐπὶ πᾶσι βοήθειάν τε καὶ ἀντίληψιν καὶ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ζωοποιοῦ καὶ ὁμοουσίου σου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ ἐπισυνάπτει τὴν εὐχὴν ταύτην

Ὁ Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφατόν σου φιλανθρωπίαν ἐξαποστείλας τὸν μονογενῆ σου Υἱὸν εἰς τὸν κόσμον, ἵνα τὸ πεπλανημένον ἐπαναστρέψῃ πρόβατον, μὴ ἀποστραφῆς ἡμᾶς τοὺς ἁμαρτωλοὺς, ἐγχειροῦντάς σοι τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ

ἀναίμακτον θυσίαν· οὐ γὰρ ἐπὶ ταῖς δικαιοσύναις ἡμῶν πεποιθότες ἐσμέν, ἀλλ' ἐπὶ τῷ ἐλέει σου τῷ ἀγαθῷ, δι' οὗ τὸ γένος ἡμῶν περιποιῇ. Καὶ νῦν ἱκετεύομεν καὶ παρακαλοῦμεν τὴν σὴν ἀγαθότητα, ἵνα μὴ γένηται εἰς κατάκριμα τῷ λαῷ σου τὸ οἰκονομηθὲν ἡμῖν τοῦτο πρὸς σωτηρίαν μυστήριον, ἀλλ' εἰς ἐξάλειψιν ἁμαρτιῶν, εἰς ἀνανέωσιν ψυχῶν καὶ σωμάτων, εἰς εὐαρέστησιν σὴν τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός· ὅτι φιλόανθρωπος Θεὸς ὑπάρχεις καὶ πρέπει σοι ἡ δόξα, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Καὶ συνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ ἁγίου Βασιλείου

Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ κτίσας ἡμᾶς καὶ ἀγαγὼν εἰς τὴν ζωὴν ταύτην, ὁ ὑποδείξας ἡμῖν ὁδοὺς εἰς σωτηρίαν, ὁ χαρισάμενος ἡμῖν οὐρανίων μυστηρίων ἀποκαλύψεις, ὁ θέμενος ἡμᾶς εἰς τὴν διακονίαν ταύτην ἐν τῇ δυνάμει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, εὐδόκησον, δέσποτα, γενέσθαι ἡμᾶς διακόνους τῆς καινῆς σου διαθήκης, λειτουργοὺς τῶν ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ πρόσδεξαι ἡμᾶς προσεγγίζοντας τῷ ἁγίῳ

σου θυσιαστηρίῳ κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους σου, ἵνα γενώμεθα ἄξιοι τοῦ προσφέρειν σοι δῶρά τε καὶ θυσίας ὑπὲρ τε ἑαυτῶν καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἀγνοημάτων· καὶ δὸς ἡμῖν, Κύριε, μετὰ παντὸς φόβου καὶ συνειδήσεως καθαρᾶς προσκομίσαι σοι τὴν πνευματικὴν ταύτην καὶ ἀνάιμακτον θυσίαν, ἣν προσδεξάμενος εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ νοερὸν σου θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀντικατάπεμψον ἡμῖν τὴν χάριν τοῦ παναγίου σου Πνεύματος. Ναί, ὁ Θεός, ἐπίβλεψον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἔπιδε ἐπὶ τὴν λογικὴν ταύτην λατρείαν ἡμῶν καὶ πρόσδεξαι αὐτήν, ὡς προσεδέξω Ἀβελ τὰ δῶρα, Νῶε τὰς θυσίας, Ἀβραὰμ τὰς ὀλοκαρπώσεις, Μωυσέως καὶ Ἀαρὼν τὰς ἱερωσύνας, Σαμουὴλ τὰς εἰρηνικάς, Δαβὶδ τὴν μετάνοιαν, Ζαχαρίου τὸ θυμίαμα· ὡς προσεδέξω ἐκ χειρὸς τῶν ἁγίων σου ἀποστόλων τὴν ἀληθινὴν ταύτην λατρείαν, οὕτως πρόσδεξαι καὶ ἐκ χειρὸς ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν τὰ προκείμενα δῶρα ταῦτα ἐν τῇ χρηστότητί σου καὶ δὸς γενέσθαι τὴν προσφορὰν ἡμῶν εὐπρόσδεκτον, ἡγιασμένην ἐν Πνεύματι ἁγίῳ, εἰς ἐξίλασμα τῶν ἡμε-

τέρων πλημμελημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ σου ἄγνοημάτων καὶ εἰς ἀνάπαυσιν τῶν προκοιμηθέντων ψυχῶν, ἵνα καὶ ἡμεῖς οἱ ταπεινοὶ καὶ ἁμαρτωλοὶ καὶ ἀνάξιοι δοῦλοί σου, καταξιωθέντες ἀδόλως λειτουργεῖν τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ, λάβωμεν τὸν μισθὸν τῶν πιστῶν καὶ φρονίμων οἰκονόμων καὶ εὖρωμεν χάριν καὶ ἔλεος ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῇ φοβερᾷ τῆς ἀνταποδόσεώς σου τῆς δικαίας καὶ ἀγαθῆς.

Καὶ πάλιν ἐπισυνάπτει τὴν εὐχὴν τοῦ καταπετάσματος

Εὐχαριστοῦμέν σοι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι ἔδωκας ἡμῖν παρρησίαν εἰς τὴν εἴσοδον τῶν ἁγίων ἐν τῷ αἵματι Ἰησοῦ, ἣν ἐνεκαίνισας ἡμῖν ὁδὸν πρόσφατον καὶ ζῶσαν διὰ τοῦ καταπετάσματος τῆς σαρκὸς αὐτοῦ. Καταξιωθέντες οὖν εἰσελθεῖν εἰς τόπον σκηνώματος δόξης σου, ἔσω τε γενέσθαι τοῦ καταπετάσματος καὶ τὰ ἅγια τῶν ἁγίων κατοπτεῦσαι, προσπίπτομεν τῇ ἀγαθότητί σου, δέσποτα, ἐλεῆσαι ἡμᾶς, ἐπειδὴ ἔμφοβοί ἐσμεν καὶ ἔντρομοι μέλλοντες παρίστασθαι τῷ ἁγίῳ σου θυσιαστηρίῳ.

καὶ προσφέρειν σοι τὴν φοβερὰν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυσίαν ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων ἁμαρτημάτων καὶ τῶν τοῦ λαοῦ ἀγνοημάτων· ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς, ὁ Θεός, τὴν χάριν σου τὴν ἀγαθὴν καὶ ἀγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ἁλλοιώσον ἡμῶν τὰ φρονήματα πρὸς εὐσέβειαν, ἵνα ἐν καθαρῷ τῷ συνειδότητι προσφέρωμέν σοι ἔλεον, εἰρήνην, θυσίαν αἰνέσεως·

καὶ τὰ περικείμενα τῇ ἱερᾷ ταύτῃ τελετῇ συμβολικῶς ἀμφιάσματα τῶν αἰνιγμάτων ἀνακαλύψας, τηλαυγῶς ἡμῖν ἀνάδειξον καὶ τὰς νοερὰς ἡμῶν ὀψεις τοῦ ἀπεριλήπτου σου φωτὸς ἀποπλήρωσον καὶ καθάρας τὴν πτωχείαν ἡμῶν ἀπὸ παντὸς μολυσμοῦ σαρκὸς καὶ πνεύματος, ἅξιαν ἀπέργασαι τῆς φοβερᾶς ταύτης καὶ φρικτῆς παραστάσεως· ὅτι ὑπερέσπλαγχνος καὶ ἐλεήμων Θεὸς ὑπάρχεις καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

(ἐκφώνως) Ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνη παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Στῶμεν καλῶς, στῶμεν εὐλαβῶς, στῶμεν μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ κατανύξεως, πρόσχωμεν τῇ ἁγίᾳ ἀναφορᾷ ἐν εἰρήνῃ τῷ Θεῷ προσφέρειν.

Λ. Ἔλεος, εἰρήνην, θυσίαν αἰνέσεως.

Ι. Ἡ ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός, ἡ χάρις τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ καὶ ἡ κοινωνία καὶ ἡ δωρεὰ τοῦ παναγίου Πνεύματος εἴη μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

Ι. Ἄνω σχῶμεν τὸν νοῦν καὶ τὰς καρδίας.

Λ. Ἐχομεν πρὸς τὸν Κύριον.

Ι. Εὐχαριστήσωμεν τῷ Κυρίῳ.

Λ. Ἀξιον καὶ δίκαιον.

Ι. Κλινόμενος ἐπεύχεται οὕτως·

Ὡς ἀληθῶς ἄξιόν ἐστι καὶ δίκαιον, πρέπον τε καὶ ἐποφειλόμενον σὲ αἰνεῖν, σὲ ὑμνεῖν, σὲ εὐλογεῖν, σὲ προσκυνεῖν, σὲ δοξολογεῖν, σοὶ εὐχαριστεῖν τῷ πάσης κτίσεως ὁρατῆς τε καὶ ἀοράτου δημιουργῷ, τῷ θησαυρῷ τῶν αἰωνίων ἀγαθῶν, τῇ πηγῇ τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀθανασίας, τῷ πάντων Θεῷ καὶ δεσπότῃ· ὃν ὑμνοῦσιν οἱ οὐρανοὶ καὶ οἱ οὐρανοὶ τῶν οὐρανῶν καὶ πᾶσαι αἱ δυνάμεις αὐτῶν, ἡλιός τε καὶ σελήνη καὶ πᾶς ὁ τῶν ἄστρων χορός, γῆ, θάλασσα καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτοῖς, Ἱερουσαλὴμ ἡ ἐπουράνιος, πανήγυρις ἐκλεκτῶν, ἐκκλησία πρωτοτόκων ἀπογε-

γραμμένων ἐν οὐρανοῖς, πνεύματα δικαίων καὶ προφητῶν, ψυχὰι μαρτύρων καὶ ἀποστόλων, ἄγγελοι, ἀρχάγγελοι, θρόνοι, κυριότητες, ἀρχαί τε καὶ ἐξουσίαι καὶ δυνάμεις φοβεραί, χερουβὶμ τὰ πολυόμματα καὶ τὰ ἐξαπτέρυγα σεραφίμ, ἃ ταῖς μὲν δυσὶ πτέρυξι κατακαλύπτει τὰ πρόσωπα ἑαυτῶν, ταῖς δὲ δυσὶ τοὺς πόδας καὶ ταῖς δυσὶν ἱπτάμενα, κέκραγεν ἕτερον πρὸς τὸ ἕτερον, ἀκαταπαύστοις στόμασιν, ἀσιγήτοις θεολογίαις,

(ἐκφώνως) τὸν ἐπινίκιον ὕμνον τῆς μεγαλ-
πρεποῦς σου δόξης λαμπρᾷ τῇ φωνῇ ᾄδοντα,
βοῶντα, δοξολογοῦντα, κεκραγότα καὶ λέγοντα·

Λ. «Ἄγιος, ἅγιος, ἅγιος,* Κύριος σαβαώθ,* πλήρης
ὁ οὐρανός* καὶ ἡ γῆ τῆς δόξης σου* ὡσαννὰ ἐν
τοῖς ὑψίστοις.* Εὐλογημένος ὁ ἐλθὼν καὶ ἐρχό-
μενος* ἐν ὀνόματι Κυρίου* ὡσαννὰ ἐν τοῖς ὑψί-
στοις».

Ι. Ἰστάμενος σφραγίζει τὰ δῶρα, λέγων καθ' ἑαυτόν·

Ἄγιος εἶ, βασιλεῦ τῶν αἰώνων, καὶ πάσης ἀ-
γιωσύνης κύριος καὶ δοτὴρ ἅγιος καὶ ὁ μονο-
γενής σου Υἱός, ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός,
δι' οὗ τὰ πάντα ἐποίησας ἅγιον δὲ καὶ τὸ Πνεῦ-
μά σου τὸ πανάγιον, τὸ ἐρευνῶν τὰ πάντα καὶ
τὰ βάθη σοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρός.

Καὶ κλίνων λέγει·

Ἄγιος εἶ, παντοκράτορ, παντοδύναμε, φο-
βερέ, ἀγαθέ, εὐσπλαγχνε, ὁ συμπαθὴς μάλιστα
περὶ τὸ πλάσμα τὸ σόν, ὁ ποιήσας ἀπὸ γῆς ἄν-

θρωπον κατ' εἰκόνα σὴν καὶ ὁμοίωσιν καὶ χα-
ρισάμενος αὐτῷ τὴν τοῦ παραδείσου ἀπόλαυσιν·
παραβάντα δὲ τὴν ἐντολὴν σου καὶ ἐκπεσόντα
τοῦτον οὐ παρεῖδες οὐδὲ ἐγκατέλιπες, ἀγαθέ,
ἀλλ' ἐπαίδευσας αὐτὸν ὡς εὖσπλαγχνος πατήρ,
ἐκάλεσας αὐτὸν διὰ νόμου, ἐπαιδαγώγησας αὐτὸν
διὰ τῶν προφητῶν. Ὑστερον δὲ αὐτὸν τὸν μο-
νογενῆ σου Υἱόν, τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χρι-
στόν, ἐξαπέστειλας εἰς τὸν κόσμον, ἵνα αὐτὸς
ἐλθὼν τὴν σὴν ἀνανεώσῃ καὶ ἀνεγείρῃ εἰκόνα·
ὃς κατελθὼν ἐκ τῶν οὐρανῶν καὶ σαρκωθεὶς
ἐκ Πνεύματος ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς ἁγίας ἀει-
παρθένου καὶ Θεοτόκου, συναναστραφεὶς τε τοῖς
ἄνθρωποις, πάντα ὥκονόμησε πρὸς σωτηρίαν
τοῦ γένους ἡμῶν. Μέλλων δὲ τὸν ἐκούσιον καὶ
ζωοποιὸν διὰ σταυροῦ θάνατον ὁ ἀναμάρτητος
ὑπὲρ ἡμῶν τῶν ἁμαρτωλῶν καταδέχεσθαι, ἐν
τῇ, νυκτὶ ᾗ, παρεδίδου, μᾶλλον δὲ ἑαυτὸν παρε-
δίδου ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς καὶ σωτηρίας,

**Εἶτα ἀνιστάμενος καὶ τὸν ἄρτον κρατήσας, λέγει σφραγι-
ζων·**

λαβὼν ἄρτον ἐπὶ τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων καὶ
ἀμώμων καὶ ἀθανάτων αὐτοῦ χειρῶν, ἀναβλέψας
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναδείξας σοὶ τῷ Θεῷ καὶ
Πατρὶ, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἁγιάσας, κλά-
σας, μετέδωκε τοῖς ἁγίοις καὶ μακαρίοις αὐτοῦ
μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰπών·

Καὶ τίθησι τὸν ἄρτον ἐκφωνῶν·

«Λάβετε, φάγετε, τοῦτό μου ἐστὶ τὸ σῶμα, τὸ

ὑπὲρ ὑμῶν κλώμενον καὶ διαδιδόμενον εἰς ἄφε-
σιν ἁμαρτιῶν».

Λ. Ἀμήν

Ι. Τὸ ποτήριον λαβὼν, λέγει καθ' ἑαυτὸν σφραγίσας·

Ὡσαύτως μετὰ τὸ δειπνῆσαι, λαβὼν ποτή-
ριον καὶ κεράσας ἐξ οἴνου καὶ ὕδατος, ἀτενίσας
εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἀναδείξας σοί τῷ Θεῷ καὶ
Πατρὶ, εὐχαριστήσας, εὐλογήσας, ἀγιάσας, πλή-
σας Πνεύματος ἁγίου, μετέδωκε τοῖς ἁγίοις καὶ
μακαρίοις αὐτοῦ μαθηταῖς καὶ ἀποστόλοις, εἰ-
πών·

Καὶ τιθεὶς αὐτὸ ἐκφωνεῖ·

«Πίετε ἐξ αὐτοῦ πάντες, τοῦτό μου ἐστι τὸ
αἷμα, τὸ τῆς καινῆς διαθήκης, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν
καὶ πολλῶν ἐκχυνόμενον καὶ διαδιδόμενον εἰς
ἄφεσιν ἁμαρτιῶν».

Λ. Ἀμήν.

Ι. Λέγει καθ' ἑαυτὸν ἱστάμενος·

«Τοῦτο ποιεῖτε εἰς τὴν ἐμὴν ἀνάμνησιν»· ὅσά-
κις γὰρ ἂν ἐσθίητε τὸν ἄρτον τοῦτον καὶ τὸ πο-
τήριον τοῦτο πίνητε, τὸν θάνατον τοῦ υἱοῦ τοῦ
ἀνθρώπου καταγγέλλετε καὶ τὴν ἀνάστασιν αὐ-
τοῦ ὁμολογεῖτε, ἄχρις οὗ ἂν ἔλθῃ.

Δ. Πιστεύομεν καὶ ὁμολογοῦμεν.

**Λ. Τὸν θάνατόν σου, Κύριε, καταγγέλλομεν* καὶ τὴν
ἀνάστασίν σου ὁμολογοῦμεν.**

Ι. Σφραγίζει καὶ κλίνων λέγει·

Μεμνημένοι οὖν καὶ ἡμεῖς οἱ ἁμαρτωλοὶ τῶν
ζωοποιῶν αὐτοῦ παθημάτων καὶ τοῦ σωτηρίου

σταυροῦ καὶ τοῦ θανάτου καὶ τῆς ταφῆς καὶ τῆς
τριημέρου ἐκ νεκρῶν ἀναστάσεως καὶ τῆς εἰς
οὐρανοὺς ἀνόδου καὶ τῆς ἐκ δεξιῶν σοῦ τοῦ Θεοῦ
καὶ Πατρὸς καθέδρας καὶ τῆς δευτέρας ἐνδόξου
καὶ φοβερᾶς αὐτοῦ παρουσίας, ὅταν ἔλθῃ μετὰ
δόξης κρῖναι ζῶντας καὶ νεκρούς, ὅταν μέλλῃ
ἀποδοῦναι ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ (φεῖ-
σαι ἡμῶν, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν), μᾶλλον δὲ κατὰ
τὴν εὐσπλαγχνίαν αὐτοῦ, προσφερόμέν σοι, δέ-
σποτα, τὴν φοβεράν ταύτην καὶ ἀναίμακτον θυ-
σίαν, δεόμενοι, ἵνα μὴ κατὰ τὰς ἁμαρτίας ἡμῶν
ποιήσης μεθ' ἡμῶν, μηδὲ κατὰ τὰς ἀνομίας ἡμῶν
ἀνταποδώσῃς ἡμῖν, ἀλλὰ κατὰ τὴν σὴν ἐπιείκειαν
καὶ ἄφατον φιланθρωπίαν ὑπερβὰς καὶ ἐξαλεί-
ψας τὸ καθ' ἡμῶν χειρόγραφον τῶν σῶν ἱκετῶν,
χαρίσῃ ἡμῖν τὰ οὐράνια καὶ αἰώνιά σου δωρήμα-
τα, ᾧ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε
καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ᾧ ἡτοί-
μασας, ὁ Θεός, τοῖς ἀγαπῶσί σε, καὶ μὴ δι'
ἐμὲ καὶ διὰ τὰς ἐμὰς ἁμαρτίας ἀθετήσῃς τὸν
λαόν σου, φιλάνθρωπε Κύριε·

Καὶ ἐκφωνεῖ·

‘Ὁ γὰρ λαός σου καὶ ἡ ἐκκλησία σου ἱκετεύει
σε.

Λ. Ἐλέησον ἡμᾶς, Κύριε ὁ Θεός,* ὁ Πατήρ, ὁ παν-
τοκράτωρ.

Ι. Ἰστάμενος λέγει καθ' ἑαυτόν·

Ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ὁ Πατήρ, ὁ παντο-
κράτωρ· ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν·

ἐλέησον ἡμᾶς, ὁ Θεός, κατὰ τὸ μέγα ἔλεός σου
καὶ ἐξαπόστειλον ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμε-
να ἅγια δῶρα ταῦτα τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον,

Καὶ κλίνων λέγει·

τὸ κύριον καὶ ζωοποιόν, τὸ σύνθρονόν σοι τῷ
Θεῷ καὶ Πατρὶ καὶ τῷ μονογενεῖ σου Υἱῷ, τὸ
συμβασιλεῦον, τὸ ὁμοούσιόν τε καὶ συναῖδιον,
τὸ λαλήσαν ἐν νόμῳ καὶ προφήταις καὶ τῇ και-
νῇ σου διαθήκῃ, τὸ καταβάν ἐν εἵδει περιστερᾶς
ἐπὶ τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐν τῷ
Ἰορδάνῃ ποταμῷ καὶ μεῖναν ἐπ' αὐτόν, τὸ κα-
ταβάν ἐπὶ τοὺς ἁγίους σου ἀποστόλους ἐν εἵδει
πυρίνων γλωσσῶν ἐν τῷ ὑπερώῳ τῆς ἁγίας καὶ
ἐνδόξου Σιών, ἐν τῇ ἡμέρᾳ τῆς ἁγίας πεντηκο-
στῆς·

Καὶ ἱστάμενος λέγει καθ' ἑαυτόν·

Αὐτὸ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον κατάπεμψον,
δέσποτα, ἐφ' ἡμᾶς καὶ ἐπὶ τὰ προκείμενα ἅγια
δῶρα ταῦτα,

Καὶ ἐκφωνεῖ·

ἵνα, ἐπιφοιτῇσαν τῇ ἁγίᾳ καὶ ἀγαθῇ καὶ ἐνδό-
ξῳ αὐτοῦ παρουσίᾳ, ἁγιάσῃ καὶ ποιήσῃ τὸν μὲν
ἄρτον τοῦτον σῶμα ἅγιον Χριστοῦ·

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ τὸ ποτήριον τοῦτο αἷμα τίμιον Χριστοῦ.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Ἰστάμενος λέγει καθ' ἑαυτόν·

Ἵνα γένωνται πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῶν μεταλαμβά-

νουςιν εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, εἰς ἁγιασμὸν ψυχῶν καὶ σωμάτων, εἰς καρποφορίαν ἔργων ἀγαθῶν, εἰς στηριγμὸν τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἣν ἐθεμελίωσας ἐπὶ τὴν πέτραν τῆς πίστεως, ἵνα πύλαι Ἄδου μὴ κατισχύσωσιν αὐτῆς, ῥυόμενος αὐτὴν ἀπὸ πάσης αἱρέσεως καὶ ἀπὸ σκανδάλων τῶν ἐργαζομένων τὴν ἀνομίαν καὶ ἐκ τῶν ἐπαναστάντων καὶ ἐπανισταμένων αὐτῇ ἐχθρῶν μέχρι τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος.

Κ. Ἀμήν.

Ι. Σφραγίζει καὶ κλίνων λέγει·

Προσφέρομέν σοι, δέσποτα, καὶ ὑπὲρ τῶν ἁγίων σου τόπων, οὓς ἐδόξασας τῇ θεοφανείᾳ τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος, προηγουμένως ὑπὲρ τῆς ἁγίας καὶ ἐνδόξου Σιῶν τῆς μητρὸς πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ ὑπὲρ τῆς κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας· πλουσίως καὶ νῦν τὰς δωρεὰς τοῦ παναγίου σου Πνεύματος ἐπιχορήγησον αὐτῇ, δέσποτα.

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν ἐν αὐτῇ ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρθοδόξως ὀρθοτομούντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Προηγουμένως τοῦ ἁγίου πατρὸς ἡμῶν (δεῖνος), παντὸς τοῦ κλήρου καὶ τοῦ ἱερατείου αὐτοῦ· γῆρας αὐτῷ τίμιον χάρισαι, μακροχρόνιον

αὐτὸν διαφύλαξον, ποιμαίνοντα τὸν λαόν σου ἐν
πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ ἐνθάδε τιμίου πρεσβυ-
τερίου καὶ τοῦ ἀπανταχῇ, τῆς ἐν Χριστῷ διακο-
νίας, λοιπῆς πάσης ὑπηρεσίας, παντὸς ἐκκλη-
σιαστικοῦ τάγματος καὶ τῆς ἐν Χριστῷ ἀδελ-
φότητος ἡμῶν καὶ παντὸς τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν συμπαρισταμένων ἡμῖν
ιερέων ἐν ταύτῃ τῇ ἁγίᾳ ὥρᾳ, ἐνώπιον τοῦ ἁγίου
σου θυσιαστηρίου, ἐπὶ προσενέξει τῆς ἁγίας καὶ
ἀναιμάκτου θυσίας καὶ δὸς αὐτοῖς καὶ ἡμῖν λό-
γον ἐν ἀνοίξει τοῦ στόματος ἡμῶν εἰς δόξαν καὶ
ἔπαινον τοῦ παναγίου ὀνόματός σου.

Μνήσθητι, Κύριε, κατὰ τὸ πλῆθος τοῦ ἐλέους
σου καὶ τῶν οἰκτιρμῶν σου, καὶ ἐμοῦ τοῦ τα-
πεινοῦ καὶ ἁμαρτωλοῦ καὶ ἀναξίου δούλου σου
καὶ ἐπίσκεψαί με ἐν ἐλέει καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ
ῥῦσαι καὶ ἀθώωσόν με ἐκ τῶν καταδιωκόντων
με, Κύριε, Κύριε τῶν δυνάμεων, καὶ ἐπειδὴ
ἐπλεόνασεν ἐν ἐμοὶ ἡ ἁμαρτία, ὑπερπερισεύσει
σου ἡ χάρις.

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν τὸ ἅγιόν σου θυ-
σιαστήριον κυκλούντων διακόνων καὶ χάρισαι αὐ-
τοῖς βίον ἄμεμπτον, ἄσπιλον αὐτῶν τὴν διακο-
νίαν διαφύλαξον καὶ βαθμοὺς ἀγαθοῦς αὐτοῖς
περιποίησαι.

Μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἁγίας σοῦ τοῦ Θεοῦ
ἡμῶν πόλεως καὶ τῆς βασιλευούσης, πάσης πό-
λεως καὶ χώρας καὶ τῶν ἐν ὀρθοδόξῳ πίστει καὶ
εὐλαβείᾳ σου οἰκούντων ἐν αὐταῖς, εἰρήνης καὶ

ἀσφαλείας αὐτῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τοῦ εὐσεβεστάτου καὶ φιλοχρίστου ἡμῶν βασιλέως, τῆς εὐσεβοῦς καὶ φιλοχρίστου αὐτοῦ βασιλείας, παντὸς τοῦ παλατίου καὶ τοῦ στρατοπέδου αὐτοῦ καὶ τῆς οὐρανόθεν βοηθείας καὶ νίκης αὐτῶν· ἐπιλαβοῦ ὅπλου καὶ θυρεοῦ καὶ ἀνάστηθι εἰς τὴν βοήθειαν αὐτοῦ, ὑπόταξον αὐτῷ πάντα τὰ πολέμια καὶ βάρβαρα ἔθνη, τὰ τοὺς πολέμους θέλοντα, ῥύθμισον αὐτοῦ τὰ βουλευμάτα, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Μνήσθητι, Κύριε, πλεόντων, ὁδοιπορούντων, ξενιτευόντων χριστιανῶν, τῶν ἐν δεσμοῖς καὶ φυλακαῖς, τῶν ἐν αἰχμαλωσίαις καὶ ἐξορίαις, τῶν ἐν μετάλλοις καὶ βασάνοις καὶ πικραῖς δουλείαις ὄντων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν, εἰρηνικῆς ἐπανόδου ἐκάστου αὐτῶν εἰς τὰ οἰκεῖα.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν γήρᾳ καὶ ἀδυναμίᾳ ὄντων, νοσούντων, καμνόντων καὶ τῶν ὑπὸ πνευμάτων ἀκαθάρτων ἐνοχλουμένων, τῆς παρὰ σοῦ τοῦ Θεοῦ ταχείας ἰάσεως καὶ σωτηρίας αὐτῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, πάσης ψυχῆς χριστιανῆς θλιβομένης καὶ καταπονουμένης, ἐλέους καὶ βοηθείας σοῦ τοῦ Θεοῦ ἐπιδεομένης, καὶ ἐπιστροφῆς τῶν πεπλανημένων.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἐν παρθενίᾳ καὶ εὐλαβείᾳ καὶ ἀσκήσει διαμενόντων καὶ τῶν ἐν ὄρεσι καὶ σπηλαίοις καὶ ταῖς ὁπαῖς τῆς γῆς ἀγωνιζομένων ὁσίων πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν καὶ τῶν κατὰ τρόπον ὁρθοδόξων συνοδιῶν καὶ

τῆς ἐνθάδε ἐν Χριστῷ συνοδίας ἡμῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν κοπιόντων καὶ διακονούντων ἡμῖν πατέρων τε καὶ ἀδελφῶν ἡμῶν διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον.

Μνήσθητι, Κύριε, πάντων εἰς ἀγαθόν, πάντας ἐλέησον, δέσποτα, πᾶσιν ἡμῖν διαλλάγηθι· εἰρήνευσον τὰ πλήθη τοῦ λαοῦ σου, διασκέδασον τὰ σκάνδαλα, κατάργησον τοὺς πόλέμους, παῦσον τὰ σχίσματα τῶν ἐκκλησιῶν, τὰς τῶν αἰρέσεων ἐπαναστάσεις ἐν τάχει κατάλυσον, κατάβαλε τὸ φρύαγμα τῶν ἐθνῶν, ὕψωσον κέρας χριστιανῶν· τὴν σὴν εἰρήνην καὶ τὴν σὴν ἀγάπην χάρισαι ἡμῖν, ὁ Θεός, ὁ σωτὴρ ἡμῶν, ἡ ἐλπίς πάντων τῶν περάτων τῆς γῆς.

Μνήσθητι, Κύριε, εὐκρασίας ἀέρων, ὄμβρων εἰρηνικῶν, δρόσων ἀγαθῶν, καρπῶν εὐφορίας, τελείας εὐετηρίας καὶ τοῦ στεφάνου τοῦ ἐνιαυτοῦ τῆς χρηστότητός σου· οἱ γὰρ ὀφθαλμοὶ πάντων εἰς σὲ ἐλπίζουσι καὶ σὺ δίδως τὴν τροφήν αὐτῶν ἐν εὐκαιρίᾳ, ἀνοίγεις σὺ τὴν χεῖρά σου καὶ ἐμπιπλᾷς πᾶν ζῶον εὐδοκίας.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν καρποφορησάντων καὶ καρποφορούντων ἐν ταῖς ἀγίαις σοῦ τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαις καὶ μεμνημένων τῶν πενήτων καὶ τῶν ἐντειλαμένων ἡμῖν τοῦ μνημονεύειν αὐτῶν ἐν ταῖς προσευχαῖς.

Ἔτι μνησθῆναι καταξίωσον, Κύριε, καὶ τῶν τὰς προσφοράς προσεनेγκάντων ἐν τῇ σήμερον ἡμέρᾳ ἐπὶ τὸ ἅγιόν σου θυσιαστήριον καὶ ὑπὲρ ὧν ἕκαστος προσήνεγκεν ἢ κατὰ διάνοιαν ἔχει

καὶ τῶν ἀρτίως σοι ἀναγινωσκομένων.

Καὶ ὑπομιμνήσκει οὖς θέλει τῶν ἐν τῇ παρούσῃ ζωῇ ὄντων

Μνήσθητι, Κύριε, καὶ τῶν ἡμετέρων γονέων καὶ φίλων καὶ συγγενῶν καὶ ἀδελφῶν (τῶνδε).

Τούτων πάντων μνήσθητι, Κύριε, ὧν ἐμνήσθημεν καὶ ὧν οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων· ἀντίδος αὐτοῖς ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ οὐράνια, ἀντὶ τῶν φθαρτῶν τὰ ἄφθαρτα, ἀντὶ τῶν προσκαίρων τὰ αἰώνια, κατὰ τὸ ἐπάγγελμα τοῦ Χριστοῦ σου, ἐπειδὴ ζωῆς καὶ θανάτου τὴν ἐξουσίαν ἔχεις.

Δ. Τὰ δίπτυχα τῶν ζώντων

Ὑπὲρ σωτηρίας, εἰρήνης, ἐλέους, διαμονῆς καὶ ἀντιλήψεως τοῦ ἁγιωτάτου ἡμῶν (δεῖνος) πατριάρχου καὶ λοιπῶν ὁσίων ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένῃ ὀρθοδόξως ὀρθοτομοῦντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, παντὸς ἐκκλησιαστικοῦ τάγματος.

Καὶ ὑπὲρ βασιλέων καὶ πάντων τῶν ἐν ὑπεροχῇ καὶ ἐξουσίᾳ ὄντων, ἵνα ἡρεμον καὶ ἡσύχιον βίον διάγωμεν ἐν πάσῃ εὐσεβείᾳ καὶ σεμνότητι.

Ἔτι ὑπὲρ πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονιστῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγностῶν, ἐπορκιστῶν, ἐρμηνευτῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων, ἀειπαρθένων, χηρῶν, ὀρφανῶν, ἐγκρατευομένων καὶ τῶν ἐν σεμνῷ γάμῳ διαγόντων καὶ τῶν φιλοχρίστων.

Λ. Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Δ. Καὶ ὑπὲρ εἰρήνης καὶ εὐσταθείας τοῦ παντὸς κόσμου καὶ τῶν ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν

καὶ ὑπὲρ ὧν ἕκαστος προσήνεγκεν ἢ κατὰ διάνοιαν ἔχει καὶ τοῦ περιστῶτος λαοῦ καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Λ. Καὶ πάντων καὶ πασῶν.

Ι. Ἔτι μνησθῆναι καταξίωσον, Κύριε, καὶ τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρεστησάντων κατὰ γενεάν καὶ γενεάν ἁγίων πατέρων, πατριαρχῶν, προφητῶν, ἀποστόλων, μαρτύρων, ὁμολογητῶν, διδασκάλων, ὁσίων καὶ παντὸς πνεύματος δικαίου ἐν πίστει τοῦ Χριστοῦ σου τετελειωμένου.

Χαῖρε, κεχαριτωμένη, ὁ Κύριος μετὰ σοῦ· εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶ καὶ εὐλογημένος ὁ καρπὸς τῆς κοιλίας σου, ὅτι σωτῆρα ἔτεκες τῶν ψυχῶν ἡμῶν.

Καὶ ἐκφωνεῖ λέγων·

Ἐξαιρέτως τῆς παναγίας καὶ εὐλογημένης, ἀχράντου, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας.

Καὶ κύπτων λέγει·

Τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ προφήτου, προδρόμου καὶ βαπτιστοῦ.

Τῶν ἁγίων ἀποστόλων Πέτρου, Παύλου, Ἀνδρέου, Ἰακώβου, Ἰωάννου, Φιλίππου, Βαρθολομαίου, Θωμᾶ, Ματθαίου, Ἰακώβου, Σίμωνος, Ἰούδα, Μαθθία· Μάρκου, Λουκᾶ τῶν εὐαγγελιστῶν.

Τῶν ἁγίων προφητῶν καὶ πατριαρχῶν καὶ δικαίων.

Τοῦ ἁγίου Στεφάνου, τοῦ πρωτοδιακόνου καὶ πρωτομάρτυρος.

Τῶν ἁγίων μαρτύρων καὶ ὁμολογητῶν τῶν διὰ Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν μαρτυρησάντων καὶ ὁμολογησάντων τὴν καλὴν ὁμολογίαν.

Τῶν νηπίων τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὸ Ἡρώδου τοῦ βασιλέως· τῶν ἁγίων μαρτύρων Προκοπίου, Θεοδώρου, Κύρου, Ἰωάννου, Γεωργίου, Λεοντίου, Σεργίου, Βάκχου, Κοσμᾶ, Δαμιανοῦ, Σαβινιανοῦ, Παύλου, Βαβύλα, Ἀγαθαγγέλου, Εὐστρατίου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ ἀθλησάντων· τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα· τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα πέντε.

Τῆς ἁγίας Θέκλης τῆς πρωτομάρτυρος· τῶν ἁγίων μυροφόρων γυναικῶν· τῶν ἁγίων μαρτύρων γυναικῶν Τάττης, Φεβρωνίας, Ἀναστασίας, Εὐφημίας, Σοφίας, Βαρβάρας, Ἰουλιανῆς, Εἰρήνης, Ἐλπίδος, Πίστεως, Ἀγάπης.

Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεός, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπων, τῶν ἀπὸ τοῦ ἁγίου Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου καὶ ἀδελφοῦ τοῦ Κυρίου καὶ πρώτου τῶν ἀρχιεπισκόπων μέχρι (τοῦ δεινός), ὀρθοδόξως ἀρχιεπισκοπησάντων τῆς ἁγίας Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν πόλεως.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ διδασκάλων Κλήμεντος, Τιμοθέου, Ἰγνατίου, Διονυσίου, Εἰρηναίου, Γρηγορίου, Ἀλεξάνδρου, Εὐσταθίου, Ἀθανασίου, Βασιλείου, Γρηγορίου, Γρηγορίου, Ἀμβροσίου, Ἀμφιλοχίου, Λιβερίου, Δαμάσου, Ἰωάννου, Ἐπιφανίου, Θεοφίλου, Κελεστίνου, Αὐγουστίνου, Κυρίλλου, Λέοντος, Προ-

τερίου, Φίλικος, Ὀρμίσδου, Εὐλογίου, Ἐφραιμίου, Ἀναστασίου, Θεοδώρου, Μαρτίνου, Ἀγάθωνος, Σωφρονίου.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων μεγάλων καὶ οἰκουμενικῶν ἑπτὰ συνόδων· τῶν ἐν Νικαία τριακοσίων δέκα καὶ ὀκτὼ καὶ τῶν ἐν Κωνσταντίνου πόλει ἑκατὸν πεντήκοντα καὶ τῶν ἐν Ἐφέσῳ τὸ πρότερον διακοσίων καὶ τῶν ἐν Χαλκηδόνι ἑξακοσίων τριάκοντα καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ πέμπτῃ συνόδῳ ἑκατὸν ἐξήκοντα τεσσάρων καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἕκτῃ συνόδῳ διακοσίων ὀγδοήκοντα ἐννέα καὶ τῶν ἐν τῇ ἁγίᾳ ἑβδόμῃ συνόδῳ τριακοσίων ἐξήκοντα ἑπτὰ τῶν ἐν Νικαία συνελθόντων τὸ δεύτερον καὶ λοιπῶν ἁγίων συνόδων καὶ ἐπισκόπων, τῶν ἐν πάσῃ τῇ οἰκουμένη ὀρθοδόξως ὀρθοτομησάντων τὸν λόγον τῆς ἀληθείας.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀσκητῶν Παύλου, Ἀντωνίου, Χαρίτωνος, Παύλου, Παχωμίου, Ἀμούν, Θεοδώρου, Ἰλαρίωνος, Ἀρσενίου, Μακαρίου, Μακαρίου, Σισωῦτου, Ἰωάννου, Παμβώ, Ποιμένος, Νείλου, Ἰσιδώρου, Ἐφραίμ, Συμεῶνος, Συμεῶνος, Θεοδοσίου, Σάβα, Σαβᾶ, Εὐθυμίου, Θεοκτίστου, Γερασίμου, Παντολέοντος, Μαξίμου, Ἀναστασίου, Κοσμᾶ, Ἰωάννου.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν τῶν ἀναιρεθέντων ὑπὸ τῶν βαρβάρων ἐν τῷ ἁγίῳ ὅρει τῷ Σινᾶ καὶ ἐν τῇ Ραῖθοϊ καὶ λοιπῶν ὁσίων πατέρων ἡμῶν καὶ ἀσκητῶν ὀρθοδόξων καὶ πάντων τῶν ἁγίων· οὐχ ὅτι ἡμεῖς ἐσμεν ἄξιοι μνη-

μονεύειν τῆς ἐκείνων μακαριότητος, ἀλλ' ἵνα καὶ αὐτοὶ παρεστῶτες τῷ φοβερῷ καὶ φρικτῷ σου βήματι ἀντιμνημονεύσωσι τῆς ἡμῶν ἐλεεινότητος.

Μνήσθητι, Κύριε, πρεσβυτέρων, διακόνων, διακονισσῶν, ὑποδιακόνων, ἀναγνωστῶν, ἐπορκιστῶν, ψαλτῶν, μοναζόντων, ἀειπαρθένων, χηρῶν, ὀρφανῶν, ἐγκρατευομένων, τῶν μετὰ πίστεως ἐν τῇ κοινωνίᾳ τῆς ἁγίας σου καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τελειωθέντων.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν εὐσεβῶν καὶ πιστῶν βασιλέων Κωνσταντίνου, Ἑλένης, Θεοδοσίου τοῦ μεγάλου, Μαρκιανοῦ, Πουλχερίας, Λέοντος, Ἰουστινιανοῦ, Κωνσταντίνου καὶ τῶν κατ' αὐτοὺς εὐσεβῶς καὶ πιστῶς βασιλευσάντων καὶ πάντων τῶν ἐν πίστει καὶ σφραγίδι Χριστοῦ προκοιμηθέντων φιλοχρίστων ὀρθοδόξων λαϊκῶν.

Μνήσθητι, Κύριε, τῶν ἡμετέρων γονέων καὶ φίλων καὶ συγγενῶν.

Καὶ μνημονεύσει μετ' ἐκείνους ὧν θέλει ὀρθοδόξων

Α. Μνήσθητι, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Ι. Τούτων πάντων μνήσθητι, Κύριε, ὁ Θεὸς τῶν πνευμάτων καὶ πάσης σαρκός, ὧν ἐμνήσθημεν καὶ ὧν οὐκ ἐμνήσθημεν ὀρθοδόξων· αὐτὸς ἐκεῖ αὐτοὺς ἀνάπαυσον ἐν χώρᾳ ζώντων, ἐν τῇ βασιλείᾳ σου, ἐν τῇ τρυφῇ τοῦ παραδείσου, ἐν κόλποις Ἀβραάμ καὶ Ἰσαὰκ καὶ Ἰακώβ τῶν ἁγίων πατέρων ἡμῶν, ὅθεν ἀπέδρα ὁδύνη, λύπη καὶ στεναγμός, ἔνθα ἐπισκοπεῖ τὸ φῶς τοῦ προσώ-

που σου καὶ καταλάμπει διὰ παντός· ἡμῶν δὲ τὰ τέλη τῆς ζωῆς χριστιανὰ καὶ εὐάρεστα καὶ ἀναμάρτητα ἐν εἰρήνῃ κατεύθυνον, Κύριε, ἐπισυνάγων ἡμᾶς ὑπὸ τοὺς πόδας τῶν ἐκλεκτῶν σου, ὅτε θέλεις καὶ ὡς θέλεις, μόνον χωρὶς αἰσχύνῃς καὶ παραπτωμάτων, διὰ τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· αὐτὸς γάρ ἐστιν ὁ μόνος ἀναμάρτητος φανεὶς ἐπὶ τῆς γῆς·

(ἐκφώνως) δι' ὃν καὶ ἡμῖν καὶ αὐτοῖς, ὡς ἀγαθὸς Θεὸς καὶ φιλόανθρωπος δεσπότης,

Λ. Ἄνες, ἄφες, συγχώρησον, ὁ Θεός, τὰ παραπτώματα ἡμῶν, τὰ ἐκούσια, τὰ ἀκούσια, τὰ ἐν γνώσει, τὰ ἐν ἀγνοίᾳ.

Ι. (ἐκφώνως) Χάριτι καὶ οἰκτιρμοῖς καὶ φιλανθρωπία τοῦ Χριστοῦ σου, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Εἰρήνῃ πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Η ΚΥΡΙΑΚΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ

Δ. Ἔτι καὶ ἔτι καὶ διὰ παντός ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὑπὲρ τῶν προσκομισθέντων καὶ ἁγιασθέντων, τιμίων, ἐπουρανίων, ἐνδόξων, θείων δώρων Κυρίῳ

τῷ Θεῷ ἡμῶν δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ προσδεξάμενος αὐτὰ εἰς τὸ ἅγιον καὶ ὑπερουράνιον καὶ πνευματικὸν αὐτοῦ θυσιαστήριον εἰς ὁσμὴν εὐωδίας, ἀντικαταπέμψη ἡμῖν τὴν θείαν χάριν καὶ τὴν δωρεὰν τοῦ παναγίου Πνεύματος δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τὴν ἐνότητα τῆς πίστεως καὶ τὴν κοινωνίαν τοῦ παναγίου Πνεύματος αἰτησάμενοι, ἑαυτοὺς καὶ ἀλλήλους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ ἡμῶν παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν πρὸ τοῦ «Πάτερ ἡμῶν»

Ὁ Θεὸς καὶ Πατὴρ τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ μεγαλῶνυμος Κύριος, ἡ μακαρία φύσις, ἡ ἄφθονος ἀγαθότης, ὁ πάντων Θεὸς καὶ δεσπότης, ὁ ὢν εὐλογητὸς εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, ὁ καθήμενος ἐπὶ τῶν χερουβὶμ καὶ δοξαζόμενος ὑπὸ τῶν σεραφίμ, ὃ παρεστήκασι χίλιαι χιλιάδες καὶ μύριαι μυριάδες ἁγίων ἀγγέλων καὶ ἀρχαγγέλων στρατιαί, τὰ μὲν προσενεχθέντα σοι δῶρα, δόματα, καρπώματα εἰς ὁσμὴν εὐωδίας προσεδέξω καὶ ἁγιάσαι καὶ τελειῶσαι κατηξίωσας, ἀγαθέ, τῇ χάριτι τοῦ Χριστοῦ σου καὶ τῇ ἐπιφοιτήσει τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· ἁγιάσον, δέσποτα, καὶ τὰς ἡμετέρας ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα καὶ ψηλάφησον τὰς διανοίας καὶ ἀνάκρινον

τάς συνειδήσεις καὶ ἔκβαλε ἀφ' ἡμῶν πᾶσαν
ἐννοιαν πονηράν, πάντα λογισμὸν ἀσελγῆ, πᾶσαν
ἐπιθυμίαν καὶ ἐνθύμησιν αἰσχροῦ, πάντα λόγον
ἀπρεπῆ, πάντα φθόνον καὶ τῦφον καὶ ὑπόκρισιν
πᾶν ψεῦδος, πάντα δόλον, πάντα περισπασμὸν
βιοτικόν, πᾶσαν πλεονεξίαν, πᾶσαν κενοδοξίαν
πᾶσαν κακίαν, πάντα θυμόν, πᾶσαν ὀργήν, πᾶσαν
μνησικακίαν, πᾶσαν βλασφημίαν, πᾶσαν ῥαθυ-
μίαν, πᾶσαν κίνησιν σαρκὸς τε καὶ πνεύματος
ἀπηλλοτριωμένην τοῦ θελήματος τῆς ἀγιότητος
σου.

(ἐκφώνως) Καὶ καταξίωσον ἡμᾶς, δέσποτα
φιλάνθρωπε Κύριε, μετὰ παρρησίας, ἀκατακρο-
τως, ἐν καθαρᾷ καρδίᾳ, ψυχῇ πεφωτισμένῃ, ἀνα-
παισχύντῳ προσώπῳ, ἡγιασμένοις χεῖλεσι, το-
μᾶν ἐπικαλεῖσθαι σὲ τὸν ἐν τοῖς οὐρανοῖς ἅγιον
Θεὸν Πατέρα καὶ λέγειν·

Καὶ ἀποκρίνονται ὁ τε κληρὸς καὶ ὁ λαός, ἀρχομένῳ
τοῦ ἱερέως τοῦ·

Κ.-Λ. Πάτερ ἡμῶν, ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς,* ἀγιασθήτω
τὸ ὄνομά σου,* ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου,* γεν-
θήτω τὸ θέλημά σου* ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῇ
γῆς.* τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον* δὸς ἡμῖν
σήμερον* καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν,
ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφίεμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν* καὶ
μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν,* ἀλλὰ ῥῦσαι
ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ.

I. Κύριος λέγει·

Καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, Κύριε

Κύριε τῶν δυνάμεων, ὃν ὑπενεγκεῖν οὐ δυνάμεθα, ὁ εἰδὼς τὴν ἀσθένειαν ἡμῶν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ καὶ ἐκ τῶν ἔργων αὐτοῦ καὶ πάσης ἐπηρείας καὶ μεθοδείας αὐτοῦ, διὰ τὸ ὄνομά σου τὸ ἅγιον, τὸ ἐπικληθὲν ἐπὶ τὴν ἡμετέραν ταπείνωσιν·

(ἐκφώνως) Ὅτι σοῦ ἐστὶν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ

Ι. Εἰρήνη παῖσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Λ. Σοί, Κύριε.

Ι. Κλίνων λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Σοὶ ἐκκλίναμεν οἱ δοῦλοί σου, Κύριε, τοὺς ἑαυτῶν αὐχένας ἐνώπιον τοῦ ἁγίου σου θυσιαστηρίου, ἀπεκδεχόμενοι τὰ παρὰ σοῦ πλούσια ἐλέη· πλουσίαν καὶ νῦν τὴν χάριν σου καὶ τὴν εὐλογίαν σου ἐξαπόστειλον ἡμῖν, δέσποτα, καὶ ἁγίασον ἡμῶν τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα καὶ τὰ πνεύματα, ἵνα ἄξιοι γενώμεθα κοινωνοὶ καὶ μέτοχοι γενέσθαι τῶν ἁγίων σου μυστηρίων εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

(ἐκφώνως) Σὺ γὰρ προσκυνητὸς καὶ δεδοξασμένος ὑπάρχεις, ὁ Θεὸς ἡμῶν, καὶ ὁ μονο-

γενής σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον,
νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ἔσται ἡ χάρις καὶ τὰ ἐλέη τῆς ἁγίας, ὁμοου-
σίου, ἀκτίστου, ἀδιαιρέτου καὶ προσκυνητῆς Τριά-
δος μετὰ πάντων ὑμῶν.

Λ. Καὶ μετὰ τοῦ πνεύματός σου.

ΥΨΩΣΙΣ - ΜΕΛΙΣΜΟΣ - ΕΝΩΣΙΣ - ΜΕΤΑΛΗΨΙΣ

Δ. Πρόσχωμεν.

Ι. Σφραγίζων καὶ ὑψῶν τὸν ἄρτον λέγει καθ' ἑαυτόν·

Ἄγιε, ὁ ἐν ἁγίοις ἀναπαυόμενος, Κύριε, ἁγία-
σον ἡμᾶς τῷ λόγῳ τῆς σῆς χάριτος καὶ τῇ ἐπι-
φοιτήσῃ τοῦ παναγίου σου Πνεύματος· σὺ γὰρ
εἶπας, δέσποτα· «Ἄγιοι ἔσεσθε, ὅτι ἐγὼ ἅγιός
εἰμι, Κύριος ὁ Θεὸς ὑμῶν».

Καὶ συνάπτει·

Ἀκατάληπτε Θεέ Λόγε, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ
ἁγίῳ Πνεύματι ὁμοούσιε, συναῖδιδε καὶ ἀχώριστε,
πρόσδεξαι τὸν ἀκήρατον ὕμνον ἐν ταῖς ἁγίαις
σου καὶ ἀναιμάκτοις θυσίαις, σὺν τοῖς χερουβὶμ
καὶ σεραφὶμ καὶ παρ' ἐμοῦ τοῦ ἁμαρτωλοῦ, βοῶν-
τος, καὶ λέγοντος·

Καὶ ἐκφωνεῖ·

Τὰ ἅγια τοῖς ἁγίοις.

Λ. Εἰς ἅγιος,* εἰς Κύριος,* Ἰησοῦς Χριστός,* εἰς
δόξαν Θεοῦ Πατρὸς* σὺν ἁγίῳ Πνεύματι,* ᾧ ἡ

δόξα* εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ ψάλλωμεν.

Λ. Ψάλλει τὸ κοινωνικὸν - Ψαλμὸς λγ'

Γεύσασθε καὶ ἴδετε, ὅτι χρηστὸς ὁ Κύριος.
'Αλληλούϊα.

Στίχ. Εὐλογῇσω τὸν Κύριον ἐν παντὶ καιρῷ,
διὰ παντός ἡ αἵνεσις αὐτοῦ ἐν τῷ στόματί μου.

Ἐν τῷ Κυρίῳ ἐπαινεθήσεται ἡ ψυχὴ μου·
ἀκουσάτωσαν πραεῖς καὶ εὐφρανθήτωσαν.

Μεγαλύνετε τὸν Κύριον σὺν ἐμοὶ καὶ ὑψώσω-
μεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐπὶ τὸ αὐτό.

Ἐξεζήτησα τὸν Κύριον καὶ ἐπήκουσέ μου καὶ
ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων μου ἐρρύσατό με.

Προσέλθετε πρὸς αὐτὸν καὶ φωτίσθητε καὶ τὰ
πρόσωπα ὑμῶν οὐ μὴ καταισχυνηθῇ.

Οὗτος ὁ πτωχὸς ἐκέκραξε καὶ ὁ Κύριος εἰσ-
ήκουσεν αὐτοῦ καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτοῦ
ἔσωσεν αὐτόν.

Παρεμβαλεῖ ἄγγελος Κυρίου κύκλῳ τῶν φο-
βουμένων αὐτὸν καὶ ῥύσεται αὐτούς.

Φοβήθητε τὸν Κύριον πάντες οἱ ἅγιοι αὐτοῦ,
ὅτι οὐκ ἔστιν ὑστέρημα τοῖς φοβουμένοις αὐτόν.

Πλούσιοι ἐπτώχευσαν καὶ ἐπείνασαν, οἱ δὲ
ἐκζητοῦντες τὸν Κύριον οὐκ ἐλαττωθήσονται παν-
τὸς ἀγαθοῦ.

Δεῦτε, τέκνα, ἀκούσατέ μου, φόβον Κυρίου
διδάξω ὑμᾶς.

Τίς ἐστὶν ἄνθρωπος ὁ θέλων ζωὴν, ἀγαπῶν
ἡμέρας ἰδεῖν ἀγαθὰς;

Παῦσον τὴν γλῶσσάν σου ἀπὸ κακοῦ καὶ χεῖλη σου τοῦ μὴ λαλῆσαι δόλον.

Ἐκκλινον ἀπὸ κακοῦ καὶ ποίησον ἀγαθόν· ζήτησον εἰρήνην καὶ διώξον αὐτήν.

Ὁφθαλμοὶ Κυρίου ἐπὶ δικαίους καὶ ὦτα αὐτοῦ εἰς δέησιν αὐτῶν.

Πρόσωπον δὲ Κυρίου ἐπὶ ποιοῦντας κακά, τοῦ ἐξολοθρεῦσαι ἐκ γῆς τὸ μνημόσυνον αὐτῶν.

Ἐκέκραξαν οἱ δίκαιοι καὶ ὁ Κύριος εἰσήκουσεν αὐτῶν καὶ ἐκ πασῶν τῶν θλίψεων αὐτῶν ἐρύσατο αὐτούς.

Ἐγγὺς Κύριος τοῖς συντετριμμένοις τὴν καρδίαν καὶ τοὺς ταπεινοὺς τῷ πνεύματι σώσει.

Πολλὰ αἱ θλίψεις τῶν δικαίων καὶ ἐκ πασῶν αὐτῶν ῥύσεται αὐτοὺς ὁ Κύριος.

Φυλάσσει Κύριος πάντα τὰ ὅσα αὐτῶν, ἐν ἑξ αὐτῶν οὐ συντριβήσεται.

Θάνατος ἁμαρτωλῶν πονηρὸς καὶ οἱ μισοῦντες τὸν δίκαιον πλημμελήσουσι.

Λυτρώσεται Κύριος ψυχὰς δούλων αὐτοῦ καὶ οὐ μὴ πλημμελήσουσι πάντες οἱ ἐλπίζοντες ἐπ' αὐτόν.

Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι.

Καὶ νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

I. Κλῆ τὸν ἄρτον καὶ κρατεῖ τῇ δεξιᾷ τὸ ἡμισυ καὶ τῇ ἀριστερᾷ τὸ ἡμισυ καὶ βάπτει τὸ ἐν τῇ δεξιᾷ ἐν τῷ κρατῇρι λέγων·

Ἐνωσις τοῦ παναγίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ Κυρίου

καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ
Χριστοῦ.

Καὶ σφραγίζει τὸ ἐν τῇ ἀριστερᾷ μέρος καὶ
ἐναλλάξει κρατῶν τὰ δύο μέρη· σφραγίζει τὸ
ἄλλο ἡμισυ· εἶτα, συνάψας τὰ μέρη καὶ βάψας
αὐτῶν τὰ λοιπὰ δύο ἄκρα ἐν τῷ κρατῆρι καὶ
σφραγίζων τοὺς λοιποὺς ἄρτους, λέγει ἐφ'
ἐκάστης βάψεως τὸν τῆς ἐνώσεως λόγον καὶ
εὐθέως ἄρχεται μελίζειν καὶ πρὸ πάντων δί-
δωσιν εἰς ἕκαστον κρατῆρα μίαν μερίδα ἀπλῆν
λέγων·

“Ἦνωται καὶ ἡγίασται καὶ τετε-
λείωται εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς
καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύ-
ματος.

Εἶτα ποιεῖ διπλᾶς μερίδας ἐκάστῳ τῶν κλη-
ρικῶν καὶ βάπτει εἰς τὸν κρατῆρα·

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Ἡὐλόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ
ἁγιάζων ὑμᾶς, τοὺς ἐν φόβῳ Θεοῦ
μελίζοντας καὶ πάντας τοὺς ἐν πί-
στει μεταλαμβάνειν μέλλοντας.

Κ. Ἀμήν.

Ι. Καὶ ὅταν πληρώσῃ μελίζειν λέγει·

Τῆς κατὰ φιλανθρωπίαν παρα-
σχεθείσης ἡμῖν παρὰ σοῦ θείας χά-
ριτος, τὰ ὑπὲρ ἡμᾶς ἐτολμήσαμεν·
προσερχόμεθα οὖν μετὰ φόβου τοῖς
ἁγίοις σου μυστηρίοις, δέσποτα, σὲ

αἰτούμενοι· εἴ τι δι' ἀνθρωπίνην ἀσθένειαν ἡμῖν παρῶπται, συγγνώμων γενοῦ, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν.

Καὶ πάλιν ὅταν μεταλαμβάνειν μέλλῃ·

Δέσποτα Χριστὲ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ οὐράνιος ἄρτος, ἡ τροφή τοῦ παντός κόσμου, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου καὶ οὐκ εἰμὶ ἄξιος μεταλαβεῖν τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων, ἀλλὰ διὰ τὴν σὴν ἀγαθότητα καὶ ἄφατον μακροθυμίαν ἄξιόν με ποίησον καὶ ἀκατάκριτον καὶ ἀνεπαίσχυντον μετασχεῖν τοῦ παναγίου σου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον.

Εἴτα μεταλαμβάνει καὶ μεταδίδωσι τῷ κλήρῳ. Ὅτε δὲ ἐπαίρουσι τοὺς δίσκους καὶ τοὺς κρατήρας εἰς τὸ μεταδοῦναι τῷ λαῷ·

Δ. Κύριε, εὐλόγησον.

Ι. Δόξα τῷ Θεῷ τῷ ἁγιάσαντι καὶ ἁγιάζοντι πάντας ἡμᾶς.

Ὑψώθητι ἐπὶ τοὺς οὐρανοὺς, ὁ Θεός, καὶ ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν ἡ δόξα σου καὶ ἡ βασιλεία σου διαμένει εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Εὐλογητὸν τὸ ὄνομα Κυρίου τοῦ Θεοῦ ἡμῶν εἰς τοὺς αἰῶνας.

Ι. Σφραγίζων τοὺς πιστοὺς λέγει μεταδίδων·

Σῶμα ἅγιον τοῦ Κυρίου καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆ-
ρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῖς πιστοῖς μεταδι-
δόμενον εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώ-
νιον.

Δ. Μετὰ φόβου Θεοῦ καὶ πίστεως προσέλθετε.

Καὶ μεταδίδουσι τῷ λαῷ.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΑ

**Λ. Πλήρωσον τὸ στόμα μου αἰνέσεως, Κύριε,* καὶ
χαρᾶς ἐμπλησον τὰ χεῖλη μου,* ὅπως ὑμνήσω
τὴν δόξαν σου.**

**Δ. Εὐχαριστοῦμέν σοι, Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὅτι
ἡξίωσας ἡμᾶς μετασχεῖν τοῦ σώματος καὶ αἵμα-
τός σου εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώ-
νιον· ἀκατακρίτους ἡμᾶς διαφύλαξον, δεόμεθα,
ὥς ἀγαθὸς καὶ φιλόανθρωπος.**

Ι. Εὐχεται τήνδε ἐπὶ τοῦ θυμιάματος εὐχὴν·

Ηὐφρανας ἡμᾶς, ὁ Θεός, τῇ ἐν σοὶ ἐνώσει καὶ
σοὶ προσφέρομεν θυμίαμα χαριστήριον, καρπὸν
χειλέων, ὁμολογοῦντες τὴν χάριν σου· ἀναβήτω
δὴ πρὸς σέ, ὁ Θεός, καὶ μὴ καταβήτω διακενῆς,
ἀλλὰ χάρισαι καὶ ἡμῖν τῆς εὐωδίας τοῦ παναγίου
σου Πνεύματος μύρον ἄχραντον καὶ ἀναφαίρετον·
πλήρωσον τὸ στόμα ἡμῶν αἰνέσεως καὶ τὰ χεῖλη
ἀγαλλιάσεως καὶ τὴν καρδίαν χαρᾶς καὶ εὐφρο-
σύνης, ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ'
οὗ εὐλογητὸς εἶ σὺν τῷ παναγίῳ σου Πνεύματι,

νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Ἦ τὴν ἀκόλουθον εὐχὴν τοῦ θυμιάματος·

Εὐχαριστοῦμέν σοι, τῷ σωτῇρι τῶν ὅλων Θεῷ, ἐπὶ πᾶσιν οἷς παρέσχου ἡμῖν ἀγαθοῖς καὶ ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀγίων καὶ ἀχράντων σου μυστηρίων καὶ προσφερόμέν σοι τὸ θυμίαμα τοῦτο, δεόμενοι· φύλαξον ἡμᾶς ὑπὸ τὴν σκέπην τῶν πτερύγων σου καὶ καταξίωσον ἡμᾶς καὶ μέχρι τῆς ἐσχάτης ἡμῶν ἀναπνοῆς μετασχεῖν τῶν ἁγιασμάτων σου εἰς ἁγιασμόν ψυχῶν καὶ σωμάτων καὶ εἰς βασιλείας οὐρανῶν κληρονομίαν· ὅτι σὺ εἶ ὁ ἁγιασμός ἡμῶν, Θεός, καὶ σοὶ τὴν δόξαν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀναπέμπομεν, τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ὃταν ποιῇ τὴν εἰσοδὸν λέγει·

Ἔτι καὶ ἔτι καὶ διὰ παντὸς ἐν εἰρήνῃ τοῦ Κυρίου δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Ὃπως γένηται ἡμῖν ἡ μετάληψις τῶν ἁγιασμάτων αὐτοῦ εἰς ἀποτροπὴν παντὸς πονηροῦ πράγματος, εἰς ἐφόδιον ζωῆς αἰωνίου, εἰς κοινωνίαν καὶ δωρεὰν τοῦ ἁγίου Πνεύματος, δεηθῶμεν.

Λ. Κύριε, ἐλέησον.

Δ. Τῆς παναγίας, ἀχράντου, ὑπερενδόξου, εὐλογημένης, δεσποίνης ἡμῶν, Θεοτόκου καὶ ἀειπαρθένου Μαρίας, μετὰ πάντων τῶν ἁγίων καὶ δικαίων μνημονεύσαντες, ἑαυτούς τε καὶ ἀλλή-

λους καὶ πᾶσαν τὴν ζωὴν ἡμῶν Χριστῷ τῷ Θεῷ
παραθώμεθα.

Λ. Σοί, Κύριε.

1. Ἰοὺ οἰάκονου ταυτὰ λεγοντος, ἐπευχεται·

Ὁ Θεός, ὁ διὰ πολλὴν καὶ ἄφατον εὐσπλαγχνίαν
συγκαταβάς τῇ ἀσθενείᾳ τῶν δούλων σου καὶ
καταξιώσας ἡμᾶς μετασχεῖν ταύτης τῆς ἐπου-
ρανίου τραπέζης, μὴ κατακρίνης ἡμᾶς τοὺς ἁμαρ-
τωλοὺς ἐπὶ τῇ μεταλήψει τῶν ἀχράντων σο-
μυστηρίων, ἀλλὰ φύλαξον ἡμᾶς, ἀγαθέ, ἐν ἁγίᾳ
συνῳῃ, ἵνα, ἄξιοι γενόμενοι τοῦ παναγίου σο-
φισμῶντος Πνεύματος, εὕρωμεν μέρος καὶ κληρὸν μετὰ
πάντων τῶν ἁγίων τῶν ἀπ' αἰῶνός σοι εὐαρε-
στησάντων, ἐν τῷ φωτὶ τοῦ προσώπου σου, διὰ
τῶν οἰκτιρμῶν τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου
δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ
μετὰ οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ ὀδοῦσασμένος σὺν τῷ
παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι
νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Καὶ ἐκφωνεῖ λέγων·

Ὅτι ἡυλόγηται καὶ ἡγίασται τὸ πάντιμον καὶ
μεγαλοπρεπὲς ἅγιον ὄνομά σου, τοῦ Πατρὸς καὶ
τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ ἁγίου Πνεύματος, νῦν καὶ ἀεὶ
καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

ΚΕΦΑΛΟΚΛΙΣΙΑ - ΑΠΟΛΥΣΙΣ

I. Εἰρήνη πᾶσιν.

Λ. Καὶ τῷ πνεύματί σου.

Δ. Τὰς κεφαλὰς ἡμῶν τῷ Κυρίῳ κλίνωμεν.

Ι. Κλίνας λέγει τὴν εὐχὴν τῆς κεφαλοκλισίας·

Ὁ Θεὸς ὁ μέγας καὶ θαυμαστός, ἐπίδε ἐπὶ τοὺς δούλους σου, ὅτι σοὶ τοὺς αὐχένας ἐκκλίναμεν, καὶ ἐκτεινον τὴν χεῖρά σου τὴν κραταιάν, τὴν πλήρη εὐλογιῶν, καὶ εὐλόγησον τὸν λαόν σου καὶ διαφύλαξον τὴν κληρονομίαν σου, ἵνα αἰεὶ καὶ διὰ παντός δοξάζωμέν σε, τὸν μόνον ζῶντα καὶ ἀληθινὸν Θεὸν ἡμῶν, τὴν ἁγίαν καὶ ὁμοούσιον Τριάδα, Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ ἅγιον Πνεῦμα.

(ἐκφώνως) Σοὶ γὰρ πρέπει καὶ ἐποφείλεται παρὰ πάντων ἡμῶν πᾶσα δοξολογία, τιμὴ, προσκύνησις καὶ εὐχαριστία τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ ἁγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων.

Λ. Ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ πορευθῶμεν.

ΕΝ Τῷ ΔΙΑΚΟΝΙΚῳ

Ι. Λέγει τὴν εὐχὴν ἐν τῷ διακονικῷ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν·

Ἐκ δυνάμεως εἰς δύναμιν πορευόμενοι καὶ πᾶσαν τὴν ἐν τῷ ναῷ σου πληρώσαντες θεῖαν λειτουργίαν, καὶ νῦν δεόμεθά σου, Κύριε ὁ Θεὸς ἡμῶν, τελείας φιλανθρωπίας ἀξιώσον ἡμᾶς· ὀρθοτόμησον ἡμῶν τὴν ὁδόν, ῥίζωσον ἡμᾶς ἐν τῷ φόβῳ σου, τοὺς πάντας ἐλέησον καὶ τῆς ἐπουρανίου σου βασιλείας ἀξιόους ἀνάδειξον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν, μεθ' οὗ εὐλογητὸς εἶ καὶ δεδοξασμένος σὺν τῷ παναγίῳ καὶ ἀγαθῷ καὶ ζωοποιῷ σου Πνεύματι, νῦν καὶ αἰεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Ἡ τὴν ἐπομένην εὐχὴν

Ἐδωκας ἡμῖν, δέσποτα, τὸν ἁγιασμὸν ἐν τῇ μειουσίᾳ τοῦ πικναρίου σώματος καὶ τοῦ τιμίου αἵματος τοῦ μονογενοῦς σου Υἱοῦ, Κυρίου δὲ καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ· δὸς ἡμῖν καὶ τὴν χάριν τοῦ Πνεύματός σου τοῦ ἀγαθοῦ καὶ φύλαξον ἡμᾶς ἀμώμους ἐν τῇ πίστει καὶ ὁδήγησον ἡμᾶς εἰς τελείαν υἰοθεσίαν καὶ ἀπολύτρωσιν καὶ εἰς τὰς μελλούσας αἰωνίους ἀπολαύσεις· σὺ γὰρ εἶ ὁ ἁγιασμὸς καὶ φωτισμὸς ἡμῶν, ὁ Θεός, καὶ ὁ μονογενής σου Υἱὸς καὶ τὸ Πνεῦμά σου τὸ πανάγιον, νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.

Δ. Ἐν εἰρήνῃ Χριστοῦ φυλαχθῶμεν.

Ι. Τὴν τελευταίαν εὐχὴν

Ἡὐλόγηται ὁ Θεός, ὁ εὐλογῶν καὶ ἁγιάζων καὶ σκέπων καὶ εἰρηνεύων καὶ διαφυλάττων τὴν ζωὴν πάντων ἡμῶν διὰ τῆς μεταλήψεως τῶν ἁγίων καὶ ἀχράντων καὶ ζωοποιῶν αὐτοῦ μυστηρίων, ὧν μεταλαβεῖν ἠξιώθημεν, πάντοτε νῦν καὶ ἀεὶ καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· ἀμήν.